

پښتو ژبلاړ

د ښوونځي لپاره

ليکونکى: ډاکټر ماخان مېړى شينواری

خپرونکى: Ketabton.com انجنير شمشاد زهير

کال : جون ۲۰۲۱ بون=چرمڼي

راته گرانو ملگرو

هر يو اروا ښاد پوهاند باوري

اروا ښاد پوهاند ډاکټر کمال حسن دايزى

اروا ښاد پروفيسر ډاکټر نبى مصداق ته

د لوي څښتن په نامه

نبولیک

۴۶	پیدایښت	۳	سریزه
۴۷	غونډا غړي	۴	نوموینه
۴۸	وین وینه	۵	نومځانیوي
۴۸	ويي جوړونه ،ويي پرېوهېښه	۵	کړنوینه
۴۸	غونډالشنه	۷	خوویونه
۴۸	غونډالغرو ټاکنه	۱۰	اریکویونه
۵۰	سبجکت نوموینه	۱۱	اورب او ډولونه
۵۰	غونډالوینا	۱۵	سر غونډالي او ډولونه یې
۵۲	اریکویز شی	۲۱	غونډالجوړونه
۵۲	دوربال ټاکنې		
۵۳	اترپیوت د غونډالغړي..	۲۳	یو نوم/ شینوم – یو نوموی - ۲۳
۵۴	ترنوی او ناسیده خبرې (وینا؟)	۲۳	پرېدیکات (غونډالوینا)
۵۵ ت. د	ترانزیتیویتي	۲۳	لاندې شیان شتون لري:
۵۶	ښوونځي په ژبلار کې	۲۳	اریکویز شی
۵۸	رکتوس او اوبلیکوس	۲۷	غونډالجوړ ونې
۶۵	پوښتنغونډاله		
۶۶	اېنکلیتیکي نومځانیوي:		کړونی او پرې – یا نه کړونی (کېډونی؟)
۶۸	کاسوس رېکتوس او..	۳۳	۳۳ احالت (څنگه والي)
۶۹	سیمانتیک	۳۶	سیده -، ناسیده شی
۶۹	پښتوته ناسم راننېاسل....	۳۷	وی - یا لغات جوړونه
۷۴	گرانو ژبپوهانو!	۳۸	حالت تکرار خو لوستل ..
۷۷	یوه بله ستونځه:	۳۹	ترنوینه
۷۸	د علومو اکاډمي		
۷۹	نوی میندني	۴۲	بدلون په ترنوینو ۱ کې
۸۷	د ولس ژبه، که	۴۳	سیده خبرې (ویناوی؟)
۹۰	د ډاکتر ... کتابونو	۴۵	خوویونه
۹۱	د لیکنې او ژباړې	۴۵	پوښتنغونډالي
۹۷	د ... ژوند ته یوه لنډهکتنه	۴۶	بڼه بدلول، اورېدل، بل..

سريزه:

ژبې وڅېړی - ژبلار

دا ليکنې زه د المني له ليکنو څخه رانيسم، نو تکیه به مې هم په الماني ژبلار وي. پښتو هم يوه اسانه ژبه نه ده، خو گومان مې دی، چې که ژبلار ته يې يو څه کار په سمه توگه وشي، همدومره سم انديزه هم ده او کېدی شي ژبلاريزو ستونځويو ته يې په سم انديزه او پوهنيزه توگه لار پيدا شي. د يوې سمې لارښوونې او چل ول سره کېدی شي د جملې يا غونډالې غړي وټاکل شي، بېلید - يا کومانځبنې به د کوچنيانو د لوبو کار وي.

ما غوښتل د ښونځي لپاره د پښتو ژبلار يوه ساده ليکنه وکړم او داسې ليکنې مې په الماني ادبياتو وميندلې، چې د هغې په مرسته مې دا کتاب ترتيب کړ.

زه دا ليکنه تاسو ته وړاندې کوم، په دې هيله چې د گډکار سره به يې غښتلي کړو.

موږ کړی شو، چې يو ښه گرامر په پښتو هم په گډه سره وليکلی - يا برابر کړی شو، چې مرسته سره وکړو او دا خو په دې اوس وخت کې کېدی شي. موږ سره د ن ج له لاري تړلي يو. ماته خو خپل دا ليکنه د الماني په مټه له الماني جوړه کړې او ستاسې وړاندیزونه هم په سترگو منم. ناسمونونه سمولی شو، که څه ورزياتول غواړی، نو ماته يې وی نوم په انگرېزي يا الماني وليکي، زه به هغه هم د الماني په مټه ورزيات کړم او له تاسو سره به يې گډ کړم.

دې ليکنه کې بيا بيا راوړنې شته. ما يې ترې تېرېدل ونه غوښتل يا نه غوښتلی شول.

دا د پښتو گرامر په شوچه پښتو نه، خو په ورسره پوهوړ نابله پښتو ليکل شوی. پرېپوهېدل يې ساده، خو ورسره بلدتياو ستونځې رامنځ ته کوي.

که ووايو، چې لهدې ويې سره بلد يو، نو همدا دې پاتې شي، زه په دې اند نه یم. موږ چې د کوم ويې لپاره انډول پښتو وي لرو، هغه به ما ليکلی وي. موږ چې په ژبه کې څه لرو، هغه بايد په ځانگړې توگه پوهنه او بيا په پښتوپوهنه کې تل او په پهاړيښه ډول وکاروو، که نه ورکيږي.

Nomen / Substantive نومونه يا نومويونه..

يادونه: که دا سوبستانتیو ته نومويونه ووايو، دما په اند به موخه ور وي (وړاندیزونه):

نومونه/سوبستانتیو يا شينومونه ژوندي، شيان او کليمي په گوته کوي.

روښانه يا څرگند نومونه/سوبستانتیو شينومونه شيان دي، چې سړی يې گوري، لمس کوي يې او حس کوي يې. له دې امله، نومويونه،

د بېلگې په توگه: مېز، پاڼه، غونډوسکه، پياله.

ذهني نومونه/سوبستانتیو شيان دي، چې پرې فکر کيږي او احساس کوي يې

بېلگې: کار، تفريح، خوښي، زړه بدې

نومونه/سوبستانتیو يا شينومونه کومې پېژندنځې لري؟

نومونه/سوبستانتیو گڼونځې (تعداد ښي) لري:

یواځنی يا یوگونی (مفرد) بېلگه: ونه، گلاب، برستن.

ډېر يا ډېرگونی (جمع) لکه ونې، گلابونه، برستې

نوم/شینوم يا نومويونه په پښتو کې دوه نښځيوالي يا نښځيتوب دي، چې د پېداېښت الې له لارې سره توپير لري، داپه دې پرېپوهېدنه چې دا نومونه نارينه او ښځينه دي.

نر- ښځيوال يا نښځيتوب د نارينه او ښځينه لپاره د ناټاکلو پېژند نځو له لارې: يو، يوه، له يوه، له يوې، او

نښځيتوب په پښتو ژبه کې د ځنې تورو يا نوره هم ښه زيات يې د غږلرونکو تورو له لارې څخه پېژندلکيږي.

دا دې په گوته وي، چې څوک يې د کوم توري له لارې نه شي ټاکلی. دا په دې پرېپوهېدنه چې دا ټاکل کيږي نه، دا همداسې له پېداېښته دي، چې همدا يې ډېره غوره ده. زموږ ژبپوهان په دې هکله د پوره ناسمون سره مخامخ دي، لکه د ئ منځ ته راوړنه، چې ناسمه ده، دا په دې پرېپوهېدنه چې دوي د يوه غږلرونکي توري له لارې کر يا کر نه او نوم غواړی وټاکي، نو داسې ژبنيزه لار نه شته. د تورو له لارې ن-ښ نه ټاکل کيږي.

کوم توري دي، چې دا يې له مخې پېژندل کيږي (که ووايو، چې کوم توري دي، چې دا ټاکي، ناسمه ده، دا په دې پرې پوهېدنه چې ټاکل کيږي نه).

-- دا نرېځيتوب کېدې شي، يواځې په يوگونښه کره شي:

نارینه په يوگونښه: مېز/ په ډېرگونښه: مېزونه

ښځينه په يوگونښه: پياله/ ډېرگونښه: پيالي.

-- ډېرگوني (په نوميناتيو يا نوميز) د پېژندېځنې سره جوړېږي.

موږ په پښتو کې يواځې ناکلاکي پېژندنځې لرو: يو مېز، يوه پياله

Pronomen نومځاينوي

Pronomen نومځاينوي: زه گورم، دما کتاب. دموږ موټر. زه، ته، هغه اونور
Adjektiv خويويونه (د موږ د پښتو ادبياتو کې ورته ستاينې نوم وايي، خو د ما په اند دا
خوي نوم به يې موخوږ وي، چې خوي نوم هم دی، ځکه چې د يوه شي خوي ښايي):
ښکلې ونه، لټ سپی.

Numerale گڼيز: دوه (دوې) لارې، شپږم ټولگی.

غوږو چې گڼونه په گڼونځېنو وليکو: ۲ لارې، ۶ - م ټولگی (۶ ټولگی ناسم دی).
-- ځنې نومونه/شينومونه د هغه د پسېسېلې په مرسته پېژندلکيږي.

- والی، - توب،

کوچنيوالي، نارينتوب،

کليوال، کليواله، نرولي، ښخولي.....

-- Verben کرنيونه:

هغو ويی ته يو کرنوی وايي، چې څه کرل کيږي يا پېښيږي يا څه شی يا کيږي دی
-- کرنوی په ځانيزه بڼه

يوگن يا يوگونۍ: ۱. کس: زه ځم. ۲. کس: ته ځي. ۳. کس: هغه ځي.

Plural (Mehrzahl) ډېرگنۍ يا ډېرگونۍ: ۱. کس. موږ ځو. ۲. کس: تاسو ځي. ۳.
کس: هغه، هغوي ځي

يادونه: په پورته کې: ۱. او ۲. د لومړي او دويم په ځای ليکل کيږي. زيات وخت - لکه د
مخه مې چې گوته ورته ونيوله - ۱ - م، ۲ - م ليکل کيږي.

Hilfsverben مرستندوي کرنيونه: يېدل يا يل، چې ماته سم برېښي، لرل، کېدل.

د مرستندوي کړنويونو په مرسته بېلابېل وختونه جوړېږي،
د بېلگې په توګه: مور تللي يو، مور تللي وو، مور به لار شو.

کله کله دا د ادورب، نوم يا خويوی سره ځانله وي.
د بېلگې په توګه: هغه لاندې دی. زه وری يم يا لوړه لرم. زه نېکمرغه يم.

مودال کړنويونه: بايد، غوښتل، اجازه لرل يا – ورکول...
هغه يا که غواړی دا تل د يوه کړنوي د اينفينيتيو (بنسټينه) سره په تړاو کې دي او د هغه
سرچينه بيزه وينا بدلوي.
هغه کړی شي د بېلگې په توګه رابند کړي، يو څه هرومرو (مجبوريت) شي، يوه هيله يا
غوښتنه(؟) ووايي (افاده کړي)، يو څه بېبنديزه يا خپلواک کړي.
بېلګه: هغه بايد راشي، هغه دې بیده شي، زه کړی شم (د چا ومخ ته) ولولم.....

ناتوانه کړنويونه:

دا هغه کړنويونه دي، چې بنسټ نه بدلوي.

بنسټينه ۱. بنسټ بڼه ۲. بنسټينه..... ۳. بنسټينه (۱)

انځورول زه انځوروم ما انځور کړل ما انځور کړي وو

ویل زه وایم ما وویل..... ما ویلي وو

توانمند يا غښتلي کړنويونه : هغه دي، چې بنسټ بدلوي.

بنسټينه..... ۱. بنسټينه ۲. بنسټينه..... ۳. بنسټينه (۱)

ځغاستل.....زه ځغلم..... زه وځغاستم.... زه ځغاستی وم.

لمبل زه لامبم..... ما وللمل..... ما لمبلي

دایوه بنسټ بڼه د بنسټکړنوي له امله ده او دا پسې بله ترې منځ ته راغلي بنسټينه يا ميراث
دی. نه پوهېږم څه نوم ورکړم.

نالاريز (نا منظم يا بي قاعدې يا بېلاريز) کړنويونه

بنسټينه ۱. بنسټينه ۲. بنسټينه..... ۳. بنسټينه

تلل زه ځم، زه لارم..... زه تللی وم

اړيینه يادونه: د دې کړنو سره د وخت له مخې د کړنويونو بڼه بدلېږي او پرته له دې،
ځانګړو ويونو سره نومځای نيوي هم خپله بڼه بدلوي:

لومړی: هغه کرونوونه، چې کېدل کيږي او بل يا پرې کړوني ته اړ نه دي، په هغوي کې نومځای نيوي بڼه نه بدلوي.

بېلگه: زه ځم. زه لارم. زه تللی وم.

دویم. هغه کرونوونه چې پرېکړونی لري.

بېلگه: زه خورم. ما خوړه. ما خوړلي وه يا خوړلی وو. دلته يو څه شته، چې خوړل کيږي.

خويوی (عربي صفت) Adjektive

خويويونه او ډولونه يې:

-- خويوی يو څنگه والی يا حالت يا يو خوي په نخښه کوي،

په غونداله کې دا سړی د لاندې پوښتنې په ځواب کې پيدا کوي يا ميندي:

يو شی څنگه دی؟

د بېلگې په توگه: رنگه، ښکلی، ارام، مړاوی، خپلواک...

ځنې ادجکټيو يا خويويونه د پسې سيلبې له لارې پېژندلکيږي (پسې تړلی Suffix):
ناپای، -ور، -ور - والی، - ځنی

-- ادجکټيو له دوه ادجکټيو يا له يوه نوم/شينوم او يوه ادجکټيو څخه جوړ دي:

دبېلگې په توگه: تياره شين، غښتر، رنگارنگ...

-- د ادجکټيو يا خويويونو کارونه:

موثر گړندی ځغلي. (بېدل (د شته والي) په څير پوره کونه، کېدل، پاتېدل (prädikativ).

گړندی موثر. (نوم /شينوم ته ورزياتېدل (attributiv).

گړندی گټي. (د خپلواک نوم / شينوم په څېر (substantiviert)

که يو ادجکټيو يا خوي وی له يوه نوم/شينوم څخه د مخه راشي بايد بڼه بدل شي:

۱ - نوميز: کوښښي زدکونکی ځانگړی ستايېل کيږي.

۲ - خاوندوالی: دا د کوښښي زدکونکي لاس ته راوړنه ده. دلته ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی.

۳ - داتیو: ستاېنه وکونېني زدکونکي ته ده. یا له کونېني زدکونکي څخه ستاېنه کيږي. له کونېني هلک سره ستاېنه مل ده. له کونېني هلک کره خو او همداسې نور.

۴ -اکوزاتیو: ښونکي کونېني زدکونکي ستايي

يادونه: موږ به پښتو حالتونه له څلورو زيات ولرو، چي هغه د خبرو دي او بايد وڅېړل شي. ما په دې هکله ليکني کړي، که درانه ژبپوهان غواړي مرسته وکړي، خو ترې منندوي به وم. (۱)

دا پورته لږ روښانه کوو: په الماني کې دا روښانه دي

و ۱ – ته: کونېني. دلته زده کوونکي کونېني دي، دا په دې پرېپوهېدنه، چي کړونۍ دی.

و ۲ – ته: دلته د، د، د واکوالي مورفيم ورزياتيږي.

و ۳ – ته: د، و، له لاري بدلون دی او همداسې له، له، سره.

دا د الماني دريم حالت موږ په پښتو کې لکه چي ډېر لرو. دې ته دې بيا ځانگړې پاملرنه وشي.

و ۴ – ته: دلته زدکونکي ناکړونۍ دی او که پرېکړونۍ ور سره سم راځي، نو دا به يې نوره هم ښه روښانونه وي.

نورو او لا پسي روښانونو ته يې گران لوستونکي سوچ کړی شي.

په نورو ژبو کې زيات ادجکتيو يا خويويونه جگېدی شي، خو موږ دا په پښتو کې هغسې نه لرو او د ۱۹۶۶ زک کې مې، چي په پښتو ټولنه کې په هکله خبرې کړې وي او هلته په کوټه کې څو ژبپوهانو شتون لاره د ارواښاد دوست شينواري په گډون، داسې وويل شو، چي موږ دا په ډېر او خورا سره جگولی شو.

-- ډېر خويويونه جگېدی شي

بنسټپوړۍ (زياتېدنه يا مثبت) : گړندۍ، جگ، ښکلۍ

۱ – لومړۍ جگېدنپوړۍ (کومپاراتيو Komparativ) ډېر گړندۍ، ډېر جگ، ډېر ښکلۍ.

دويم جگېدنپوړۍ (سوپرلاتيو Superlativ) خورا گړندۍ، خورا جگ، خورا ښکلۍ.

يادونه: د، ډېر، او، خورا، په ځای ماته بل څه ښه مناسب نه برېښي، خو تاسو په کې فکر وکړۍ.

يادونه: پښتو د نورو ژبو په څېر داسې په لار جگېدنه نه لري.

-- خويوی له پرتليزو یونو سره: لکه، یا، له، چا سره

بنه کېدونکی یا ډېرېدونکی: دومره همدومره ... لکه: زه (هم) دومره لوی یم لکه ته
Komparativ کومپاراتیو..... لکه، ... ته له ما څخه ډېر لوی یې.

یادونه: زموږ ادیبان لیکي: ترما ډېر لوی یې او دا ناسم دی.
 یو اړیکوی تل د هغه له نسبتوي سره څنګ په څنګ وي.
 (نوم/شینوم، نومځاینیوی، خوی وی یا ادورب)
 اړیکوی تل هممهال یا سملاسي د مخه یا پسې پروت وي

-- سړی څنګه یو مخ ته – یا پسې ځای نیوی یا اړیکوی له ادورب څخه توپېرولی شي؟

یو مخ ته – یا پسېځاینیوی د یوګوني وي په څېر د غونډالي غړی یا غونډالغړی نه دی.

-- یو ادورب د یوګوني وي په څېر غونډالغړی هم کېدی شي.

بېلګه: ټکی د گردی دباندې پروت دي (دلته پسېځاینیوی یا اړیکوی د نوم/شینوم سره د خاوندوالي څنګه والي یا په حالت کې دی).

یادونه: ما په پیل کې داپورته غونډاله داسې لیکلې وه: ټکی له گردی څخه د باندې پروت دی.

دا دپورته غونډالي ناسمه لیکنه ده، ځکه چې په دې غونډاله کې به ټکی له گردی دباندې وي، خو هغه ځای به د گردی له خاوندوالي څخه بل ځای کې دباندې وي.
 ټکی د باندې پروت دی (ادورب – لوکال- یا ځایز ادوربال)
 پرته له دې کېدی شي یوګوني ویونه د اړیکوي (مخ-یا پسېځاینیوي) او د ترنوي په څېر هم وکارول شي.

بیا: د گردی دباندې، په دې پرېپوهېدنه، چې دا دباندې د گردی پورې اړه لري او که ووايو، له گردی څخه د باندې، ، نو کېدی شي، داد گردی نه وي، دابه یو بل چېرته کېدی شي وي..
 بېلګه:

هغه د ګاډیتګ ترڅ کې له کرکی څخه کتل. (اړیکوی له نوم/شینوم سره د خاوندوالي په حالت کې)

هغه له کرکی څخه کتل، په داسې ترڅ کې چې دباندې زورور جګړ وو. (ترنه)

präpositionen -- اړیکو یونه

او په غونډاله کې یې ځای:

له نوم/شینوم څخه د مخه یا پسي

بېلگه: هغه د سین په اوږدو گرځېد

-- د نوم/شینوم اخوا یا له نوم/شینوم څخه لرې کېدنه :

بېلگه: له سینغاري څخه اخوا هغه کوچنی وچه (ټاپو) لیدلی شوه. له جلال ابد څخه لرې.

-- له نومځاینيوي سره:

بېلگه: ځمري نن له ما کره شپه کوي. ځمري نن له ماسره دی

-- له خوینوم او نوم/شینوم څخه د مخه:

بېلگه: هغه د پستو، سرو شگو له منځ څخه و اوبو ته وځلېد.

له ادورب سره:

بېلگه: هغه د شا له خوا څخه غونډوسکه منځگردی پوري غورځوي.

Präpositionen اړیکو یونو ته بېلگې: دا چې موږ تراوسه پوري اړیکو ییونه څنگه بلل او کارول، د دې څېړنې سره هغهسي نه ده، چې توپیرونو ته یې د گرانو لوستونکو پام رالروم. بل ځای کې پوره څېړل شوي.

دبېلگې په توگه: پر، په، کې، باندې، پاسه، منځ (منځ کې)، (پر) باندې، څنگ کې، مخامخ، څخه، سره (له دې) و... (ته)، (له) امله، تر، سره له دې، پرته، دننه، پسي، له(وخت سره راځي)، مخامخ، شاته، دپاسه، کله کله، وخت ناوخت، پسي، دپاسه، دباندې، دېخوا،

یادونه: دماناسمون. په پورته کې پر او په د داتیو حالت پوره کېدونکي دي او ځانله څه تریپوهېدنه نه لري، دا بلواک ویونه دي، دا بل ځای کې پوره روښانه شوې دي او دا په پښتو کې نوي میندنه ده

اړیکو یونه په نڅېنه کوي:

- یو ځای (دباندې، لاندې)

- یو وخت (څخه، ترڅ یا منځ کې)

- یو ډول او رقم (ټیک او ټیک...) .

- یو لامل (سره) (سره له دې) ، امله

Adeverb ادورب او ډولونه یې:

-- دا وی ادورب په غونډاله کې یو غونډالغری دی او یا یو اتریبوت

لوکال ادورب (ځای ادورب)

-- چېرته؟ کومځای؟ (دلته، هلته، پاس، لاندې، دا، هغه، دباندې)

-- له کومه ؟ (له پاسه، له دباندې،)

چېرته؟ کومځای ته؟ (بڼې لورته، هلته، د مخ په لور یا مخته...)

Temporaladverb (Adverb der Zeit)

تمپورال ادورب (د وخت ادورب)

- کله؟ (لمرلوېد، سهار، اوس، وروسته، هغه وخت، نن ...)

-- څومره اوږد؟ (په ساعتونو، تراوسه، تل، له هغې)

-- څومره ډېر؟ (ډېر، کله کله، --- ...)

Kausaladverb (Adverb des Grundes)

کوزال ادورب (د لامل ادورب)

ولې؟ له څه امله؟، په څه ترڅ کې؟، له څه سره؟، له څه څخه؟، د څه لپاره؟

Modaladverb (Adverb der Art und Weise)

مودال ادورب (د رقم او ډول ادورب)

څه ډول؟ څنگه؟

(د زړه له کومې، ځانگړې، بلډول، نېکمرغه، څرگند، بې ادبه، ډېرواره، تر، نږدې، ډېر، لږ، نږدې)

ادوربونه کېدی شي وکارول شي

- له يوه کړنوي سره په تړاو د څنگه ورکړې په څېر (زه دلته پاتېږم).
- له يوه خوږي يا له يوه بل ادورب سره په تړاو د اتریوت په څېر (تل ارام پاتې شي، کله دباندې، کله دننه؟)
- يو ادورب کړی شي د تړنوي دنده واخلې، که دا څنگيزه غونډاله ولري. تړنيز ادوربونه کېدی شي لکه خوږيونه د خوندیوني او نیت يا قصد په څېر ووپشل شي.
- اړیکونيز ادوربونه جوړیږي د بېلګې په توګه (له) ... څخه
- دې + پسې = دې پسې
- دې(ځای) + پسې = دې پسې
- څه + پسې = څه پسې
- څه + هکله (باره) = (په) څه هکله
- له تړنوي سره کېدی شي ویونه، ویونډلې(-ګروپونه) او غونډالې یو له بل سره وتړل شي.
- دا د غونډالو خپلواک غړي نه دي او اتریوت هم نه دي.

له ویونترنو سره به ویونه، ویونډلې يا غونډلې یو له بل سره تړل کیږي؟
داخپلواک غونډالغړي نه دي او اتریوت هم نه دي.
د ویونو تړنې:

بېلګه: سپین، غرنی او تورګل ګرځېدا (چکر) ته ځي.
سپینګل او ملالی سررول(بنستړول يا اصل رول) لوبوي. (لکه په فیلم کې)
له وییډلو(- ګروپونو) سره تړنه

بېلګې: د ډلېکار لاس ته راړنې به په یوه ستره پلاکات يا یوه لیدونکي تخته لیک وېنول شي.

په غونډالترنو(Parataxe) کې له دوه سر غونډالو سره.

بېلګې: سپین فیلمجوړونکی دی او سپینګل د کامرې شا ته ولاړ دی.

ملالی غواړي موزیم ته لاړ شي، خو (مګر) سپینه په مینه سینما ته ځي.

Bei Satzgefügen (Hypotaxe) mit Haupt- und Nebensatz:

له سر غونډالې او څنگغونډالې سره غونډالزیاتونه يا ورزیاتونه

بېلگې: لمر بېرته ځليري، له هغې وروسته چې ورېنګي وورېده.
پوستوالا يا پوستورونکي پوست راوړ، سره له دې چې د شپې توانمنده ورېنګي وه.
د ترنويونو سره سړی کړی شي خپل نيت ووايي يا څرګند کړي:

(kopulativ) يو بل سره لری کې

بېلگې: همداسې، او، لکه څنګه - لکه هم، هم، پرته له دې، له دې برابر، لومړی، پای،
بالاخره(؟).

بېلگه: زه په سپورتټولنه کې غړی یم، همداسې په موزیک بسونځي کې هم.

(disjunktiv) څه پرديکول (پردي)

یا- او یا، یا....

بېلگه: موږ یا په ګاډي کې ځو یا په موټر کې.

(restriktiv) څه بندول یا رابندول یا کمول

مګر، ځانله، ټيک (فقط؟)، بیا هم، چېرته مخامخ، تر هغې، دومره لري....

بېلگه: موږ اوس له درس سره پیل کوو، تر هغې چې ټول چمتو وي.

(kausal) لاملول (لامل راوړل)

ځکه، که، سره له دې، داسې چې....

بېلگه: هغه تیاتر ته په وخت نه راغی (را نه غی)، ځکه ګاډی ناوخته راوړسېد.

(temporal) وخت ورکول

په ترڅ کې، وروسته له دې، له هغې، تر....

بېلگه: هغه یو سخت ټکر کړی وو. له هغې (وخته) تل بیا درديري يا خوګيري (که
غواړی درد لري).

(negierend) څه نه کول (او که څه نه ول، لکه تور، نه تور)

بې له ، په ځای . نه-بلکه...

بېلگه: هغه په ورېځو کې تېرول، چې په ځای يې بېرته کوټکۍ ته لاړ.

(conditional): يو شرط ايښول:

که، کله، بلډول، پرته له.....

بېلگه: ملالی هرومرو غواړي تياتر ته لاړه شي، که لا کارتي شته وي.

(komparativ): پرتله کول

څنگه، پس نو، کله چې، ټيک داسې....

بېلگه: سپين داسې اغيز وښود، چې گوندي هغه به ډېر زړه بدی وي.

(instrumental): لار ښول (الات ښول)

له دې سره، په دې ترڅ کې، په دې کې.....

بېلگه: هغه په څرگند ډول خپل توان ښه کړ، داسې چې --- يا ځکه چې ---- يا له دې سره چې هغه زيات تمرين وکړ.

(konzessiv): قانع کېدل يا قانع کول:

په رښتيا... مگر، سره له دې، کله چې .. مگر، هممهال،

بېلگه: سره له دې چې له جکر څخه خبروو، خو موږ بيا هم لاړو.

(adversativ): څه مخامخ کول:

مگر، بلکه، له دې زيات، مخامخ، هم، بياهم، د څه مخامخ، خو

بېلگه: هغه د کور کار نه کوي، خو په مينه سپورت ته ځي.

(proportional): نسبت څرگندونه (متناسب) يا پرتله ييز:

همغومره، څومره، څومره... همغومره

بېلگه: هرڅومره چې هغه ډېر کار کوي، همغومره ډېرې پيسې اخلي.

(modal): يو رقم او ډول څرگندونه يا ښونه

په دې چې، ځکه چې

بېلگه: هغه مور نیکمرغه کوي، په دې چې یا ځکه چې ناولتوب غورځوي.

Hauptsätze

سرغونډالې یا بنسټغونډالې: هغه غونډاله، چې پوره موخه څرگندوي او هو همداسې د څنگغونډالې پیل کې راځي (تل داسې نه وي، خو دې ته دې تل پام راوگرځول شي).

د غونډالې خونديونې له مخې سرې توپيروي:

Hauptsatz als Aussagesatz:

سرغونډاله د ويناغونډالې په توگه

بېلگه: ورينگي وريري. توپ رغري. زدکونکی يوه غونډاله ليکي.

يادونه او پېژند: وينا هغه ده، چې يو رښتيا ارزښت يا نارښتياولري.

ويناغونډاله هغه غونډاله ده، چې رښتيا ارزښت يا نارښتيا يې ښوول کېدی شي.

- د ما د،،سم اند،، کتاب کتلی شی.

Hauptsatz als Fragesatz:

سرغونډله د پوښتنغونډالې په توگه

بېلگه: (ايا) ورينگي سبا وريري؟ ولې غوندوسکه ورغړېده؟ (ايا) ته يوه غونډاله ليکي؟

يادونه: که پام مو وي، نو د ويناغونډالې او پوښتنغونډالې منځ کې توپير نه ليدل کيږي، نو دا پوښتنغونډاله به يواځې له پوښتننځې سره موخه وره کوو او که،،ايا،، به ورسره ليکو؟

په وېبڼه کې يې بيا روښانه توپير شته.

Hauptsatz als Aufforderungssatz:

سرغونډاله د امر په غونډالې په څېر

بېلگه: سملاسي يوه غونډاله وليکه! ناسمون مه کوه! ليکه!

سر غونډاله د درنښت امري په څېر

بېلگه: هيله ده چې په غونډال ليکنې پيل وکړي.

يا: که هغه ته څه ووايي.

سر غونډاله د غوښتنغونډالې په څېر:

بېلگه: کاش چې تا ناسمون نه وی کړی! تا کړی شو چې پوهنتون پيل کړي!

سر غونډله د غږ غونډلې په څېر:

بېلگه: گوره، ډېر ناسمونونه دي درلودل! دا داسې ناوړه!

Infinitivsätze

اينفينيتيو د کړنوي بنسټېنه يا بللېنه او هغه ته خپله پرېپوهېدنه ورکوي. هغه له ويښسټ او پايوني جوړه ده. اينفينيتيو غونډالې له ټاکلو ويونو او اوږونونو يا ښه يې ښه بدلونونو وروسته کاروو.

بېلگه: مخ ته لرل (د يو څه کړنې). زه مخ ته لرم، چې د ټېنيس لوبه پيل کړم.

زيات وخت اينفينيتيو غونډاله له سر غونډالې وروسته ځای ياځای په ځای وي، ډاکړی شي چې د غونډالې پيل کې راشي..

= spätlateinisch (modus) infinitivus = نه نږدې ټاکونکی (نه له نږدې ټاکونکی) اينفينيتيو غونډالې د کړنويونو سره په بنسټېنه غونډالې دي.

Infinitivsätze ohne “zu”

اينفينيتيو غونډالې بې له،، ته،،

بېلگې: په څوکۍ ناست پاتې شه.

زه موټر ولاړ پرېږدم.

Infinitivsätze mit “zu”

له ،،ته،، سره

بېلگې زه وعده درکوم، چې (و) سبا ته له تا سره وگورم.

Infinitivsätze mit ”Modalverben”

اینفینیتیو غوندې ،، مودال کړنویونه

بېلگې: زه غواړم تا په روغتون کې وگورم.

ته کړی شي (اجازه لرې) د ټولگې سره رسختي یا ارامۍ ته لار شي

Infinitivsätze mit ”werden”

اینفیتیو غوندې د ،، به،،

بېلگې: موږ به نیاونیکه وگورو.

ته به ناوخته راشي.

:Partizipialsätze

پارټیخیپغونداله یوه ځنګیزه غونداله ده له پارټیخیپ ۱ سره (پارټیخیپ پرېزنس) یا له یوه پارټیخیپ ۲ (پارټیخیپ پرفکت) سره. دا برخه غونداله د سر غوندالې و شي ته موخه لري او دپارټیخیپ په ډېرو حالتونو کې غزیري.

بېلگه: په بریا هیله من، هغوي و خپل ټیم ته دعا وکړه.

یو پارټیخیپ یوه ګراماتیکي یا ژبلاړیزه بڼه ده، چې له یوه کړنوي را بېلیري او له دې سره سره کله، کله د یوه خوي وي خوي غوره کوي، په ځنو برخو کې د یوه کړنوي خوي هم غوره کوي.

Partizipialsätze

پارټیخیپ غوندالې د پارټیخیپ ۱ (پارټیخیپ اوس وخت) او پارټیخیپ ۲ (پارټیخیپ تېر وخت) سره جوړیږي.

پارتيڅيپ ۱ له يوې پارتيڅيپغونډالې له دوه هممهالځاستنده کړنو سره کارول کيږي.

بېلگې: په الوتکه کې ناست، جگېدو ته صبر کوي.

په ځمکه پروت، هغه ستوري کوري.

په پارتيڅيپيالغونډاله کې له پارتيڅيپ ۲ سره کړنه په بنسټ – يا سرغونډاله کې کړنې څخه د مخه کړل کيږي.

بېلگه: پاس نا وخته ورکړل شو، تور لوبغاړي(تور ساتونکي يا گولساتونکي) وکولی شو هغه ونيسي.

همدا اوس چې دی وېښ شو، هغه وو چې تلفون زنگ وواهه.

Die Satzreihe غونډال لړۍ

Der zusammengesetzte Satz يوځايښوي غونډالې

يوه غونډال لړۍ (Parataxe) – غونډالترنه هم بلل کيږي. له دوه يا ډېرو برابرازښته غونډالو څخه جوړيږي:

بېلگه: مور وکار ته ځي. پلار خرڅلاو ته.

مور وکار ته ځي(،) او پلار خرڅلاو ته.

Ein Satzgefüge (Hypotaxe)

غونډالزياتونه (Hypotaxe) له سر - يا بنسټغونډالې (زيات وخت له يوه ترنوي سره تړلې) څخه جوړه ده.

په ژباړه کې د هيپوتاګس لاندې د يوې ځنګيز غونډالې د بلې ځنګيز غونډالې سره ترتيبول پوهيږو. يوه ګډوله غونډاله، چې له يو ځله يا له ډېر ځلو هيپوتاګسو څخه لاس ته راغلي وي، په ژباړه کې غونډالزياتونه پوهيږو. (کېدای شي موږ د مخه بل څه نومولي وي، خو زه ترې خبر نه يم. زه ملامته يم).

له غونډالزياتونې څخه په ژباړه کې يوه ګډوله غونډاله پوهيږو، چې لږ تر لږه له يوې بنسټ – يا سرغونډالې او له يوې ځنګغونډالې څخه جوړه وي(او يا هم زياتې

ځنگيز غونډالې ولري). غونډالزياتونه د هيوټاکس په مېکانيزم جوړه يا ودانه ده. بېلگه: زدکونکی يو څه پوهيږي. هغه بايد زده کړي.

زدکونکی پوهيږي، چې هغه بايد زده کړي.

په غونډالزياتونه يا له څو غونډالو يوه جوړونه....

په غونډالزياتونه يا له څو غونډالو يوه جوړونه کې بنسټ-يا سر غونډاله او ځنگيز غونډاله. ځنگيز - يا ځنگغونډاله د بنسټغونډالې مخ ته، ځنگ ته او يا د بنسټغونډالې منځ کې وي. هلته يوه غونډالزياتونه منځ ته راځي.

ځنگيز غونډاله له بنسټغونډالې څخه د مخه:

بېلگې: دا چې يا ځکه چې باران وريږي، لوبه په کوټه کې کوو.

سره له دې چې زه وخت نه لرم، سينما ته ځم.

ځنگيز غونډاله د بنسټغونډالې پسې:

موږ لوبه په کوټه کې کوو، ځکه چې باران وريږي.

زه سينماته ځم، سره له دې چې وخت نه لرم.

ځنگيز غونډاله د بنسټغونډالې منځ کې:

بېلگې: موږ لوبه ، دا چې باران وريږي، په کوټه کې کوو.

زه، سره له دې چې وخت نه لرم، سنما ته ځم.

ځنگيز غونډالې

ځنگيز غونډالې کېدې شي د هغوي د دندې له مخې توپير شي، بيا کېدې شي غريغونډالې وبلل شي.

شيغونډالې (غريغونډاله په نوميز حالت کې)

څوک چې وړی وي، بايد خوږي. (څوک بايد خوږي؟)

ډېر خوښېږم، چې ته مې نن کتو ته راځي . - څه (شې) مې خوښوي.

شيغونډاله (غريغونډاله د خاوندوالي -، داتيو-، اکوزاتيو- يا اړيکون شې په څېر يا بڼه):

بېلگه: زه په یاد لرم یا راوړم، چې هغه یوه جایزه گټلې. (خه(شی) مې په یاد لرم؟)

سپین سوچ وواهه، چې هغه څه کړی شي. (سپین څه سوچ وواهه)
هغه هکپک وو، چې هغه یوه جایزه گټلې. (هغه په څه هکپک وو؟)

Adverbialsätze ادوربال غونډالې:

بېلگې:

هغه لمبا ته لار، (کله) چې هغه د کورکار پای ته ورساوه. (هغه کله لمبا ته لار؟)
سپین ناوخته راغی، ځکه چې گادی ناوخته شوی وو. (ولى سپین ناوخته راغی؟)

Attributsätze اتریبوتغونډالې:

اتریبوتغونډالې په ژبلار کې یوه ځنګیزه غونډاله ده، چې د یوه اتریبوت دنده لري، داسې چې له یوه نوم (سوبستانتیو) یا د یوه سوبستانتیو گروپ په واک کې وي.

بېلگې: سپي، چې غاږي، نه داړي. یا دارل نه کوی. (کوم سپي نه داړي؟)
پیل(فیل) اموخت(عادت) لري، چې (هغه) سر خوروي (پیل څه اموخت لري)

Konjunktioalsätze ترنغونډالې:

ځنګغونډالې د ترنویونو له لارې لارښودیري

کړنوی زیات د ځنګیزې غونډالې په پای کې په ځای وي.
د خپلې غوښتنې یا نیت سره سرې دا توپیرولی شي:

Kausalsatz (Begründungssatz)

کوز الغونډالې (لاملغونډالې)

(ترنې: چې، ځکه، ځکه چې، دا چې، داسې په نامه(؟))

بېلگه: زه تا واده کوم، ځکه چې راته گرانه بې.
سبا ته ښونځی نه شته، ځکه چې د رسختی پیل دی

Konditionalsatz (شرطی غونډاله)

(شرطونه: ځنګه والی (؟) (حالت) د خبرو دي، کله (چې)، که، پرته له، بل ډول...)

بېلگه: نمرې به دي ښې شي، که تا درسونه زده کړل.

زه چای جوړوم یا کړم، که ته راځي.

Modalsatz (Satz der Art und Weise) (د رقم او ډول غونډاله،)
(کنجکشن یا ترنویونه: داسې چې یا که چېرې، که چېرې، که)

بېلگه؛ تاسو لوبه گټلی شئ، که (چېرې) تاسو پوره وهڅېږئ.

Temporalsatz (Zeitsatz)
(وختغونډاله)

(ترنویونه: (چې، له هغې، دې ...) وروسته، ترڅ کې، له هغې پسې، پورې (دلته مې،،
تر،، لیکلی وو، خو د وروستیو څېړنو لهماځي،، تر،، ناسم دی او څه پرېپوهېدنه نه لري.
دا موضوع لږ پېچلې شوې، چې بل ځای کې به پرې وغږېږو)،)

یادونه: تر د ترنوي په څېر هم راځي، خو د له او نورو ځاینیوی نه شي کېدی

۱۰ بجو تر ۱۱ بجو پورې. یا ۱۰ - ۱۱ بجو

بېلگه: ټولگی (هغه) مهال (د کاډو) تمځای ته راغلل، چې گاډی راوړسېد.

غونډالجوړونه

یوه ساده غونډاله څنگه جوړه ده؟

نجلی لیکي (شینوم (نوم)+پرېډیکات)

(ایا) نجلی لیکي؟ (پوښتنوی + شینوم یا نوم+پرېډیکات)

ژوندپیاو د مړو (ومړو ته) دعا وکړه. (نومځاینیوی + خاوندوالی شی) (د،ته،، حالت)+
(پرېډیکات)

پلورونکي له مشتریانو څخه خوښنه وکړه. (شینوم + داتیو شی + پرېډیکات)

ځوان ملگری گوري. (شینوم + اکوزاتیو شی)

بنونکي لیکناسمون پام کې لري. (شینوم + اړیکویز شی+پرېډیکات)

زه په شینوارو کې اوسېږم. (شینوم+ځایوریال + پرېډیکات)

گاډی ناوخته ځي. (شینوم + وختیز ادوریال + پرېډیکات)

سترنج د وختتېرولو له امله کړم

د ما د ملګري سپی په اوبو کې لامبي. (د خاوندوالي اتریوت + شی + خای ادوربال + پرېدیکات)

کوم خایېدلونونه شونتیا شته؟ یا کوم خایېدلونونه کېدی شي؟ (خوښه مو)
خوان خپل ملګری گوري. (شینوم + اکوزاتیو شی + پرېدیکات)

پوښتنه یې هم همداسې ده، خو ،، ایا، یې و مخه ته راتلی.

(ایا) دا خوان خپل ملګری گوري دا خوان. (نوم + اکوزاتیو شی + پرېدیکات)

Subjekt (Satzgegenstand) und Prädikat (Satzaussage)
شینوم (غونډال اله) او پرېدیکات (غونډالوینا)

(یادونه: پرېدیکات هغه څه دي، چې یوه کرڼه کرل کيږي یا یوه کرڼه کيږي)

د غونډالغرو سره

شینوم (غونډال اله) او پرېدیکات (غونډالوینا) سره سړی کړی شي ساده غونډالې جوړې کړي.

بېلګې: کوچنی لوبیږي. موټر روانیږي. سړی پخوي. ښځه گندي.

د پوښتنې په بڼه: هلک لوبیږي؟ روانیږي موټر؟ پخوي سړی؟ گندي ښځه؟

یادونه: زه پرېکړه نه کوم، چې دا به څنگه راغلې وي. موږ په پښتو کې لکه غونډاله یو ډول لیکو او بیا پوښتننځېبه پسې زیاتوو او یا یې د مخه ایا لیکو. فکر به ورته وکړو.

شی یا ښه یې نوموی کړی شي

یو نوم/ شینوم – یو نوموی -

یو نوموی د مل سره-

یونوم/شینوم د اتریوت سره -

یا هم یو نومخاینیوی وي.

يادونه: په بڅېنه. تاسو پوهېږي، چې دا پورته - د،، وي،، په ځای ليکل شوی، دا په دې
تړېپوهېدنه، چې په هر ځای کې د،،، په ځای وي راټللی شي.
شینوم (غونډال اله)

زدکونکي زده کوي.

څوک يا څه شی؟ (نوميز)

څوک يا څه شی زدکوي؟ زدکونکی زده کوي.

شینوم: زدکونکی

Das Prädikat (Satzaussage)

پرېديکات (غونډالوينا)

زده کونکی زدکوي.

څه کوي.... ؟ څه پېښېږي...؟

پرېديکات وايي، څه دي، څه پېښېږي يا څه کرل کېږي يا څه کېږي.

زدکونکی څه کوي؟ زده کونکی زده کوي.

برېديکات زده کول.

پرېديکات تل يو کړنوی دی.

شی - غونډالپوره کونه

لاندې شيان شتون لري:

خاوندوالي شي، داتيو شی، اکوزاتيو شی، اړيکونيز شی.

خاوندوالي شي (گرامري دويم څنگه والی يا پېر)

پوښتنه: د چا؟ د څه؟

بېلگه: ژونديو د مړو دعا وکړه.

ژونديو د چا دعا وکړه؟ هغوي د مړو دعا وکړه.

يادونه: دا څنگه والی (پېر يا حالت) د الماني په مټه دا لاندې څو بېل بېل څنگه والي لري، چې هغه به يا همداسې نيسو او يا به خپل خپلواک نومونه ورکوي. که په دې څه لیکل شوي وي، خو بڼه او که نه، نو بيا بايد يوه ټوليزه څېړنه پرې وشي.

داتيوشی (دریم څنگه والی يا پېر)

پوښتنه: له چا، له څه؟ (سره، څخه، کره)، وچا، وڅه؟ (ته)

يادونه: دلته د خبرو ډېر څهشته او هغه، د ما نوې ميندې،، کي ښهروښانه شوي.

قلم و ملگري ته ورکوم.

قلم وچا ته ورکوي؟

و ملگري ته.

قلم له ما سره دی.

قلم له چا سره دی؟

له ما سره.

قلم له سپين څخه اخلم.

قلم له چا څخه اخلي؟

له سپين څخه.

نن له سپين کره وم.

نن له چا کره وم؟

له سپين کره.

يادونه: دې ته په چا، په څه؟ او پرچا او پرڅه؟ هم ورزشات کړی او همداسې وچا، وڅه؟

دلته څه نور هم د ويلو شته، چې دا به بيا ورزشات کړم.

اکوزاتيوشی (څلورم څنگه والی يا پېر، حالت)

پوښتنه: څوک، چا، څه (شی)؟

بېلگه: هغه و ماته دوه موټر راکوي.

نن د ما ملگری گورم.

هغه و چا ته دوه موټر ورکوي؟

هغه دا و ما ته راکوي.

هغه نن څوک گوري؟

هغه نن د ما مگري گوري.

نن د ما ملگري گورم.

Das Präpositionalobjekt

اړيکيز شى

پوښتنه: له چا يا څه سره؟ د څه په هکله؟ پر څه - يا پر چا باندې؟ په چا يا په څه کې؟ و چا يا وڅه ته؟ چا يا څه پورې؟ (اړيکوي سره پوښتنه)

بېلگه: ښوونکي له زدکونکو سره د کار په هکله خبرې وکړي.
ښوونکي له چاسره خبرې وکړي؟ ښوونکي له زدکونکو سره خبرې وکړي.

په څه هکله (له څه شي) ښوونکي خبرې وکړي؟

ښوونکي د کار په هکله خبرې وکړي.

په خنډ څنگه والو کې روښانه نه ده چې توپير کړي، چې ايا يو خپلواک غونډالغري (اړيکيز شى) يا يو ورزياتونه (اړيکيز اتريوت) مخ ته پروت دی.

د گومان په څنگه والي يا حالت کې دواړه شونتياوې شته.

Mit den Satzgliedern

د غونډالغرو سره

شينوم يا نومويي (غونډال اله) او پرېډيکات (غونډالوينا)

کېدى شي سړى ساده غونډالې جوړې کړي؟

بېلگه: کوچنى لوبې کوي. موټر ځغلي، سړى پخوي، ښځه کار کوي

د پوښتنغونډالې په څېر: ايا کوچنى لوبې کوي؟ اياموټر ځغلي؟

ايا سړى پخوي؟ ايا ښځه کار کوي؟

يادونه: په پښتو کې دا پوښتنوی له ویلو څرگندېږي او زیات وخت د ،، یا ،، ورسره نه لیکي یا وايي.

اترېبوت- ورزیاتونه

اترېبوت خپلواک غونډلغري نه دي.

ادجکټیوي یا خوږییز اترېبوت(هم: اترېبوتي خوږییزونه):

خوږی یا هم گڼوی له یوه نوم/سویستانتیو سره زیاتیږي:

بېلگې: ښکلی کور. دما نوي غونډوسکه، دریم ځای

präpositionales Attribut:

اړیکوییز اترېبوت:

اترېبوت کېدی شي له ډېرو وییونو او له نورو وییونو – د یوه اړیکوي سره په تړنه- جوړ وي.

بېلگه: زه شمېرونی(کمپیوتر) له اعلاناتو څخه اخلم.

Genitivattribut:

خاوندوالي اترېبوت:

شي یا نوم ته په خاوندوالي ورزیاتونه

بېلگه: دما د ملگري سپی ښه روزلشوی دی.

د هنرمند انځورونه هکپکونکي وېرېښېده.

يادونه: موږ د څنگه والي یا حالت په هکله څه ستونځې لرو، په دې هکله مې په لنډ تېر وخت کې لیکنه هم خوره کړې، که هغه مو وکتله او د سمون په هکله مو يې فکر وکړ، خوښ به شم.

Partizip پارتيخيپ:

د کړنوي لپاره یوه د نڅېښونې ښه ده، چې د کړنوي (بېلابېل وختپوری) او هم د خوږوي (بدلونتوانوالی) خوږونه لري او له دې سره د کړنوي او خوږوي په منځ کې ځای نیسي (په دواړو پارتيخيپ شوی)

،، ،، تلونی،، د کړنوي ،، تل،، اوسمهال پارتيخيپ دی.،،

► Partizip als Attribut

پارتيڅيپ د اتریبوت په توګه

بېلګه: خوښو لیدونکو په خپلو ځایونو چغې کړي

هغه په ځغاستنډي – یا ځغاستنډۍ (ور) زدکړه (تمرین) ورکوله.

غونډالجور ونې

وختونه

اوس وخت

ځم، خو، ځي، ځي، ځي

Präteritum oder Imperfekt = 1. Vergangenheit

لومړی تېر وخت: زه پرون ټوله ورځ کور کې وم ، ځکه چې (زه) ناروغ وم.

ما غوښتل سینما ته لاړ شم، خو باید بستره کې پاتې شم.

ما تېره لرونده او د غاړې درد.

تېر وخت ۲ Perfekt = 2. Vergangenheit

تېر وخت ۳ Plusquamperfekt = 3. Vergangenheit

۱. راتلونکی ► Futur I = 1. Zukunft

۲. راتلونکی ► Futur II = 2. Zukunft

تېر وخت او ۳. تېر وخت د مرستندوي کړنویونو ،، لرل،، یا ،، یل،، سره.

راتلونکي د مرستندوی کړنوي ،، به+ کړنوی،، سره. دلته هم مرستې ته اړتیا ده،

په پښتو غونډله کې کړونۍ چې د اینکلیتیکي نومځاینیو په بڼه دي، د کړنوي پای کې راځي او دا په ډېرو مهالونو کې او له دې سره غونډله- پوره غونډله- له یوه وي څخه جوړه ده، چې دا غونډله هممهال کړنوی او کړونۍ دواړه لري.

بېلګې: تلل: ځم، ځي، خو او....لاړم....

خوړل: خورم، خوري...

مرسته: په پای کې د کرنې سره د کروني ځاینيو ټورو ته څه وايي؟

ایا دا توریز یا لنډ نومځاینيو دي، که څنگه؟

وروسته څپرل شوي. لنډ: دا اینکلیتیکي نومځاینيو بلل کیږي.

د کرنوینو بدلون یا بدلېدل (د لرل او به سره)

بېلگې ناتوانه کرنوینه بېلگې توانمند کرنوینه

اوسمهال: زه وایم..... زه ځم

ته وایي ته ځي

هغه (ن، بن) وایي هغه (ن، بن) ځي

موږ وایو..... موږ ځو

تاسو وایئ..... تاسو ځئ

هغوي (ن بن) وایي..... هغوي (ن، بن) ځي

اوس تېر مهال یا پرفکت: ما ویل زه تللم(*)

تا ویل..... ته تللي

هغه(هغي) ویل هغه تللو، هغه تلله

تاسو ویل (ویلئ)..... تاسو تللی

هغوي ویل(ویلئ).... هغوي تلل(تللي)

موږ وویل..... موږ لاړو (لاړلو)

تاسو وویل تاسو لاړئ (لاړلی)

هغوي وویل(وویلئ)..... هغوي لاړل (بن لاړلی)

پرفکت :..... ما وویل..... زه لارم (لارلم)

تا وویل (وویلو)..... ته لارلی

هغه، هغی وویلو ... هغه لاره (لارلو)

بن. لاره (لارله) (توپیر په ه کی دی.

مور وویلو مور لارو (لارلو)

تاسو وویلو..... تاسو لارلی

هغوي وویل هغوی (ن،بن) لارل (بن. لارلی)...

پلوسکوم پرفکت: ما وویل... زه لارم فکر : ماویلی وو

تا وویل..... ته لارلی تا ویلی وو

هغه، هغی وویل..... هغه (ن،بن) لاره (لارله)

مور وویلو مور لارلو

تاسو وویلو تاسو لارلی

هغوي وویل..... هغوي (ن،بن) لارلو (لارلی)

راتلونکی ۱ : زه به وایم..... زه به خم

ته به وایی ته به خي

هغه به وایی..... هغه به خي

مور به وایو.....مور به خو

تاسو به وایی..... اسو به خي

هغوي به وایی..... هغوي به خي

راتلونکی ۲ : ما به ویلی وي زه به تللی وم (*)

تا به ویلي وي..... ته به تللی وي

هغه به ویلي وي..... هغه به تللی وي

هغهي به ویلي وي..... هغه به تللی وي

مور به ویلي وي..... مور به تللي وو

تاسو به ویلي وي..... تاسو به تللي وی

هغوي (ن،ن) به ویلي وي..... هغوي (ن،ن) به تللي وي

لاندې ته یادونه: په لاندې کې د لرل او یل کړنویو سره ټي له ځانیز نومځاینیوو هم دا غونډالې د یوه ویي په څېر سمې دي. لرم، یم او نور

Konjugation der Hilfsverben یا کړنویونو د مرستندوي کړونو بدلون		
Haben لرل	Sein یل	Werden به
Präsens		اوس مهال
		په دې بدلون کې
زه لرم	زه یم	لږ ستونځې شته
ته لري	ته یې	چې گران ژبپوهان
هغه لري	هغه دی	مرسته کړی شي
مور لرو	هغه ده	زه به (شم؟)
تاسو لری	مور یو	او همداسې دا نور
هغوي لري	تاسو یاست	پام دې ورته وشي.
	هغوي دي	ته به

		هغه به مور به تاسو به هغوي به
Präteritum – Imperfekt		
مالرل تالرل هغه لرل هغې لرل مور، تاسو، هغوي لرل	زه وم ته وي هغه وه مور وو تاسو وئ هغوي وو	
Perfekt		
ما، تا، هغه، هغې لرلي وو مور، تاسو، هغوي لرلي وو	زه وم ته وي هغه وو مور وو تاسو وئ هغوي وو	

Futur I		راتلونکی ۱
ما، تا، هغه، هغې به لرل مور، تاسو، هغوي به لرل	زه به یم	زه به شم
	به یم	ته به شي
	هغه به وي	هغه به شي
	مور به وو	مور به شوي
	تاسو به وئ	تاسو به شوي وئ
	هغوي به وي	هغوي به شوي وي
Futur II		راتلونکی ۲
ما، تا، هغه، هغې به لرلي وي مور، تاسو، هغوي به لرلي وي	زه به شوی یم	زه به شوی وم.
	ته به شوی يې	ته به شوی وي،
	هغه به شوی يي،	هغه(بن) به شوی وو(وہ).
	هغه به شوي يي	مور به شوي وو.
	مور به شوي وو	تاسو به شوي وئ
	تاسو به شوي وئ	هغوي به شوي وو
		بنځينه:
	هغوي بهشوي وي	هغوي به شوي وي

پورته ته يادونه: پېپورته کې دې گران لوستونکي او ډېر درانه ژبپوهان هم مرسته وکړي
 ا په هر بل ځای کې هم.

Aktiv und Passiv کړونې او پرې – يا نه کړونې (کېدونې؟)

په کړنغونډالې کې شى (غونډالپوره کونکى) په نه کړونغونډاله کې سبجکت (غونډال اله) کيږي.

کړنغونډاله (کړنبنه): ملالۍ (سبجکت) و هوگۍ (اېجکت) ته ډاډ ورکوي (پرېډيکات).
ناکړنوى (زورېدبنه): هوگۍ (سبجکت) ډاډمنه کيږي (د ملالۍ له خوا)

Aktiv اکتیو:

په يوه اکتیو- يا کړنغونډاله کې سبجکت کړونى دى، نو کړونى بيا په همغه حالت کې وي.

پېلگۍ: ملالې هوگۍ ډاډه کوي. (ملالۍ کړونې ده، هغه هوگۍ ته ډاډ ورکوي).

هوگۍ رېږيږي. (هوگۍ په همغه حالت پاتې ده).

خلمۍ ډره وازوي. (خلمۍ پخپله ډره وازوي).

زه ښوروا لرم. (زه پخپله ښوروا لرم)

Passiv نه کړونى يا کېدونى: دا نه کړونى د کړونې مخامخ دى، نو دا ناکړونى دى.

بېلگۍ: هوگۍ ډاډه کيږي. (هوگۍ پخپله څه نه کوي)

ډره وازيږي. (د ډرې وازول پېښيږي. يو شى دا وازوي)

ښوروا لړلکيږي. (ښورا له دې سره څه نه کوي، يو کس يې لري).

Kasus احالت (څنگه والي)

اړيښه يادونه: دا حالتونه په پښتو کې همداسې راځي، خو په پښتو کې داتول په رکتوس او اوبليکوس حالتونو کې خوندي دي او په بل ځاى کې پوره څېړل شوي، چې هلته هرو مرو د ژبپوهانو مرستې ته هم پوره اړتيا ليدل کيږي، خو دا دلته راوړنهيې هم بې گټې نه ده او ناسمه هم نه ده. دادي هم په ياد وي، چې دا له مور سره په ژبپوهنه کې ډېر هم رسته کوي، چې دمور لپاره به ژبڅېړنه کې نوي وي، نو له دې امله ستاسو مرستې ته هم پوره اړتياشته، چې ناسمون او سمون ته يې سره فکر او څېړنه وشي.

د حالت په څېړلو پيل کوو، په داسې ډول چې د ما په پخوانيو ليکنو کې به لږ بدلون وگورو. دا چې دا بدلون به سم وي او که څنگه؟ په هغې بايد اندونه سره بدل کړو.

د پښتو د ژبلاړ لیکنه زیات وخت زموږ لیکوالانو له دبانډنیو پښتوپوهانو څخه رانیسي. بله لار نه لرو، خو ناسمونونه باید پېهکې وکتلی شو.

۱ - څنگه والي په هکله څه باید وپوهېږو؟

۲ - د کنترول پوښتنې - د کنترول پوښتنه داسې کوو

۳ - بدلونونه- د څنگه والي له مخې په رښتیني څه بدلېږي؟

۴ - څنگه والي ته ولې اړتیا لرو؟

۵ - ۴ څنگه والي د یوه لید سره

۵ . ۱ - نومیز حالت

۵ . ۲ - د خاوندوالي حالت

۵ . ۳ - د و ته او همداسې نور حالتونه، چې بایدېږي و غږېږو

۵ . ۴ - د ناکروني حالت

۶ - په پښتو کې حالت - په هکله یې غوره معلومات

په پښتو کې لاندې څنگه والي لرو

نومیز. خاوندوالیز، داتیو یا و...، ناکروني یا کېدوني څنگه والی

دا حالتونه د نوم/سوبستانتیو او د غونډلو د نورو توکو په منځ کې اړیکې ښايي. نوم په پښتو کې هم د نومیز، خاوندوالي، داتیو، اکوزاتیو څنگه والي په غونډله کې ځای په ځای دی.

په ځانګړې توګه الماني کې د دې څنگه والي لپاره څنگه والي - یا حالتپېژندونکي څنگه بدل شي. په پښتو کې هم د نومیز او اکوزاتیو لپاره داسې راوړلی شو:

کېک خوندور دې (نومیز)

وما ته کېک راکړه (اکوزاتیو)

که غواړې سم څنگه والی یا حالت ومومي، کړی شي د کنترول پوښتنه وکړې:

حالت نومیز خاوندوال داتیو اکوزاتیو

بېلګه هلک د ملګري و مور ته سوغات ورکوي

کنرولپوښتنه: څوک یا څه سوغات ترلاسه کوي. د چا مور کوچني ته سوغات ورکوي؟

هلک و چاته سوغات ورکوي. هلک و مورت ته څوک یا څه ورکوي؟

بدلون — د څنگه والي سره ټيک څه بدليري؟

له ټولو څخه د مخه (د ټولو سره له مخه ناسم دی) نرېنځيوال بايد د حالت سره سر وخوري. دا نرېنځيوال په گوته کوي، چې نوم په کوم حالت کې ځای دي: بېلگې يې راوړو او نور کېدی شي دا زما په نورو ليکنو کې وکتل شي. پلار، د پلار، له پلار.... او دلته نور ډېر شته، چې بلځای کې څېرل شوي، پلار (په اکوزاتيو حالت کې). په پښتو کې، څوک، چا، څه همغسې دي، خو د حالت اړوند مورفيمونه ورزياتېږي. لکه: چا، څوک، څه؟ د چا، د څه؟ له چا، له څه؟ او نور او چا، څوک، څه؟

په غونډله کې يو نوم کم يا لږ يواځې وي- هغه زيات يا ډېر له يوه خويوي سره وي: ،دا يو ښه سړی دی، ،کله، کله يې په غونډله کې ځايناستی ليکل کيږي: ،، هغه ډېر ښه دی.،،

دا په دې تربپوهېدنه چې نرېنځيوال، خويوی او نومځاينیوی په غونډله کې بدليري: ،، زه د يوه ښه سړی سره ليدنوختم لرم. زه له هغه سره نن گورم..

څنگه والي يا حالتونو ته څه اړتيا لرو؟

د څنگه والي يا حالت په مرسته پوهېږو، چې نوم/شينوم په غونډله کې کوم رول غوره کوي يا نيسي او په کوم، نسبت،، (اړوندوالي يا په اړيکو کې) د غونډالي د نورو ويونو سره ځای نيسي. بې له څنگه والي يا حالت به ډېرې غونډالي نه پوهېدونې يا هکپکونکې برېښېدې يا وېرېښيږي.

لاندي وکوری. په لومړۍ غونډله کې به نومونه ښه بدل نه شي او په بله کې به دا کار وشي.

-- کوچنی مور ملگري ليک ورکوي،، دا هکپکونکې برېښي، که ؟ او يا څه نه وايي.

کوچنی ومور ته دملگري ليک ورکوي..

که دا غونډله د پوښتنې په ډول وليکو، نو داسې به وي:

څوک وچا ته د چا ليک ورکوي؟

څنگه والی يا حالت هغه دنده روښانه کوي، چې نوم يا همداسې نومخاينیوی يې په غونډله کې غوره کوي، او په غونډله کې يې د نورو ويیونه سره،، نسبت،، يا اړيکې په گوته کوي..

دا څلور څنگه والي يا حالتونه به تل له تا سره مل وي، نو ښه پام اوو څېړنه يې همدومره اړيینه ده: دا نور نه څېرم، په ډېرو ليکنو کې څېړل شوي.

سیده -، ناسیده شی

سیده شی: پېژند: غونډالغری، چې د کرنوي، په اکوزاتيو کې، د غونډلې په واک کې دي او د يوه شي سينټاکتيکي دنده ډکوي.

مخامخ وی يې ناسیده شی.

۱ - کارونېلگه: په غونډله کې.،، زه د کورکيلي لټوم.،،، د ما د کور کيلي،، يو نوميز غونډال غری دی، چې په اکوزاتيو ډول دی او د يوه سیده شي دنده وکړنوي،،، لټوم،، ته پوره کوي.

يوه غوره يادونه: موږ بايد وهڅېږو، چې په خپلو ټولو ليکنو کې يو څه چې په پيداېښي توگه راغلی شي، بې پروا پرې نه ږدو. لکه په پورته غونډاله کې، چې د کرنوي د مخه،، و،، بايد وليکو. له دې سره د غونډالې څرنګوالی هم په پام کې نيول کړي، چې بايد ونيول شي.

۱ - سیده شی نخښونه د سيمانتیکي دندې سره سرو کار لري، چې په ډېر دا ډول جوړښتونو کې خوندي ده، دا د کرنوي له کړنو څخه سیده اغيزمن شی يا ابجکت، چې هغه په دا ډول اړونده کېدنجوړښتونو شی يا ابجکت کيږي.،، د کور کيلي د ما له خوا لټول کيږي.،،

۱ - ،، داسیده شی پسې نښتی له کرنويکړنو (یا د کرنوي له کړنو) څخه اغیزمن دی...،،

وی - یا لغات جوړونه: Wortbedeutung/Definition

ناسیده شی

وی پرېپوهېدنه/ پېژند

۱ - ژبه: غونډالبرخه، چې د کرنوي په واک کې دی، په ډاتيو ډول وي او د يوه شي سينتاکتيکي دنده پوره کوي. دا کلیمه د برخې په څېر د جينيتيو لپاره دنده هم پوره کوي - او ډاتيو شی همداسې اړيکوي شي لپاره کارول کيږي. دلته نور هم ډېر څه شته، چې باید ليکل شوي وي، خو نور ورته ستړی شوم.

کارونېبلگه:

-- په غونډاله کې: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، ،، له تا،، نومينال غونډالغری دی، چې د الماني په ډاتيو او پښتو کې ،، له تا؟؟؟،، حالت کې دي او وکړنوي ،، مرسته،، ته د يوه سيده شي دنده پوره کوي.

-- د ناسیده شي نڅښونه د ډاتيو لپاره کله د همهغه پرېپوهنيزه کلمه د پاس کلیمي) دا پاس په دې پرېپوهېدنه دی، چې هغه بل څه خوندي لري. برخه ورته نه شو ویلی، هغه بيا بل څه دي) لپاره کارول کيږي پرته له اکوزاتيو) سيده شی).

-- دا ناسیده شی په الماني کې (پښتو ته دې پام وشي) له سيده شي په څېر نه د يوه ناکروني غونډالې سبجنک (نوم) په څېر کارول کيږي: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، داسې کيږي، چې،، له تا سره به مرسته وشي،، دا ناسیده شی ،، له تا،، په ډاتيو حالت پاتيري.

Kasus (څنگه والی پېر يا حالت)

يادونه: په څنگه والي کې مې ليکنې تکرار راځي، خو بدلونونه پېکې شته. لوستليې ماتېهېزه پورې برېښي.

دلته به لږ څه روښانه کړو او ځنې.....

د الماني ژبې له مخې څلور څنگه والي يا حالتونه لرو. دا چې په پښتو کې څو دي، دي ته دي پام وشي او ودي څېړل شي. زه به خپل وړانديزونه وکړم. دلته د ډېروالي کې يواځې د داتيو څخه څه راوبستلی شو.

۱ - نوميز پېر

پوښتنه: څوک، چا يا څه؟ (چا، څوک، څه څنگه والی)

۲ - خاوندوالي څنگه والی يا پېر

پوښتنه: دچا؟ د څه؟ (د چا، د څه څنگه والی يا حالت)

۳ - داتيو

پوښتنه: له چا، له څه (سره، څخه، کره...)؟ وچا (ته)؟، (تر) څه، - چا پورې؟، په چا

په څه (کې)؟ نور هم بايد پام ورته وشي. يا

۴ - اکوزاتيو:

پوښتنه: څوک؟ چا؟ څه؟ دا او ۱ - څنگه والی يا پېر يو ډول بنسټويونه خوندي لري، خو دا

په پرېکړوني څنگه والي حالت کې کارول کيږي.

يادونه: دا څرنگه والي يا پېرونه ما څو ځايه څېړلي او په اخرو ليکنو کې مې سمونونه

پهکې راوستي، په ځانگړې توگه دريم څنگه والي يا پېر کې.

Nominativ نوميز:

بنځينه: ونه، يوه ونه، دمور ونه. زيات يې: ونې.

نارينه: کور، يو کور، د تا کور. زيات يې: کورونه.

Genitiv خاوندوالي:

بنځينه: د ونې، د يوې ونې، دمور د ونې. ډېر يې: د ونو

نارينه: د کور، د يوه کور، د تا د کور، ډېر يې: د کورونو

Dativ داتيو:

له ونې (سره، څخه، کره...)

له يوې ونې (سره، څخه، کره...)

د مور له ونې (سره، څخه، کره...)

له ونو (سره، څخه، کره...)، له کور

له يوه کور (څخه، سره، کره...)

د تا له کور څخه (سره، کره...)

له کورونو څخه

و تا (ته)، وهغه (ته) (ن)، و هغې (ته) (بن)، و هغوي (ن، بن) ته.

په تا او، پر غغه....، او نور.

اړينه يادونه: ما په خپلو د مخه ليکنو کې داسې اندل، چې گوندي دا، له...څخه، دی، خو

داسې

يادونه: دلته ډېر څه د ويلو شته او چې ايا دا بېل، بېل څنگه والی کېدی شي. په دې هکله بايد فکرونه سره بدل شي او که له نورو ژبو څخه څه نور هم په کې بدلېدلی شي. دا پور ه خبرو څه بايد وي.

Akkusativ اکوزاتيوي

ونه

يوه و نه

دمور و نه

ونې

يادونه: دا اکوزاتيوي او د نوميز څنگه والي يا حالت کې يو ډول دي، خو لومړی کړونی دي او دا بل پرېکړوني يا ناکړوني دی.

کور

يو کور

د تا کور

کورونه

اتريوت (پړندنځينو) سره بېلگې:

نارينه: زور چينار. د زاړه چينار. له زاړه چينار څخه. زور چينار.
بنځينه: ځوانه و نه. د ځواني ونې. له ځواني ونې څخه. ځوانه و نه

Der Konjunktiv ترنويي يا - لغات

کونيونکتيو يا کنجکشن

Der Konjunktiv I

کونيونکتيو ۱ ترنويی ۱

۱ – کونيونکتيو زيات يوه هيله، يوه غوښتنه يا (يوڅه) رابلنې ته وايي (افاده کوي).

دا چې ويل کيږي، لا تراوسه رښتيا شوي يا کړل شوي نه دي، بلکه د ويونکي له خوا څخه داسې غوښتلکيږي.

بېلگه: - هوښ ولره

- سړی دې دوه هگۍ واخلي

- هغه دې صبر وکړي.

۲ – له کنجکشن ۱ سره ناسیده/ نه ویزی (نه ور غریزه) ویناوي جوړیږي.
 بېلگې: ځوان وايي، هغه هره ورځ خپله د خوښې مړۍ خوري.
 پلار وايي، هغه دې پیسې سپما کړي.

Konjunktiv II (Möglichkeitsform II)

کونیونکتیو ۲ (شونتیا به) تر نویز ۲ :

۱ – کونیونکتیو ۲ یو څه وايي چې په خیال کې وي، خو عملي شوي نه وي.
 بېلگه: که شونتیا یې وی یا که کېدی شي یا که کېدونکې وي، هغه به هره ورځ خپله د مینې مړۍ خوري.
 ما به داسې نه وی کړي.

زه به داسې څه هیڅ (وخت) ونه کړم.

کونیونکتیو ۲ زیات وخت د درنښت له امله هم کارول کیږي.
 بېلگه: ما به هیله لروډی، چې تا دې یو ه غزل ویلي وی.
 ما به تاته مشوره درکړې وی، چې دا کتاب دې ولولي.

۳ – کونیونکڅیون ۲ کارول کیږي، هغې پسې چې یو څه ته لاسرسی شوی وي.
 بېلگې: نو دا به وو.

د ازموښې لومړی پړاو به تا اوس سرته رسولی وي.

۴ – کونیونکڅیون ۲ کارول کیږي، چې یو څه تېر او سرته رسېدلي وي.
 بېلگه: که بس په خپل وخت راغلی وی، زه به په سم وخت ښونځي کې وی.

۵ – کونیونکڅیون ۲ کارول کیږي، که یو څه همدا اوس پېښېدلې.

بېلگه: که ما په همدې وخت کې پیسې لروډی، زه به له تاسره سینما ته لاړ شم.

۶ - کونیونکڅیون ۲ کارول کیږي، که یو څه لا نه وي پېښ شوي.

بېلگه: که موږ د ښونځي کار دا اوس نه لیکلی، زه به نېکمرغه وی.

Konjugation im Konjunktiv I

بدلون په ترنویونو ۱ کې

اوسمهال

زه ځم	زه وایم	زه خبرې کوم
ته ځي	ته وایي	ته خبرې کوي
هغه، هغوي ځي	هغه، هغوي وایي	هغه، هغوي خبرې کوي.
موږ ځو	موږ وایو	موږ خبرې کوو
تاسو ځي	تاسو وایي	تاسو خبرې کوئ
هغوي ځي	هغوي وایي	هغوي خبرې کوي

Perfekt پایشوی راتلونکی

زه دې تللی وم	ما ویلي دي	ما خبرې کړي
ته دې تللی وي	تا ویلي دي	تا خبرې کړي دي
هغه، هغوي تللي دي	هغه هغوي ویلي دي	هغوي خبرې کړي دي
موږ دې تللي یو	موږ ویلي دي	موږ خبرې کړي دي
تاسو دې تللي وی	تاسو دې ویلي وي	تاسو خبرې کړي دي
هغوي دې تللي وي	هغوي ویلي دي	هغوي خبر کړي دي

Futur I راتلونکی ۱

زه به لاړ شم	زه به ووايم	زه خبرې وکړم
ته به لاړ شي	ته به ووايي	ته به خبرې وکړي

هغه، هغوي به لار شي هغه، هغوي به ووايي هغه، هغوي به خبرې وکړي

مور به لار شو مور به ووايو ، مور به خبرې وکړو

تاسو به لار شئ تاسو به ووايي تاسو به خبرې وکړئ

تاسو به لار شئ تاسو به ووايي تاسو به خبرې وکړئ

هغوي به لار شي هغوي به ووايي هغوي به خبرې وکړي

Futur II راتلونى ۲

زه به تللى وم مابه ويلي وي ما به خبرې کړې وي

ته به تللى وي تابه ويلي وي تا به خبرې کړي وي

هغه، هغوي به تللي وي هغه، هغوي به ويلي وي هغه هغوي به خبرې کړې وي

مور به تللي وو مور به ويلي وي مور به خبرې کړې وي

تاسو به تللي وئ تاسو به ويلي وي تاسو به خبرې کړي وي

هغوي به تللي وي هغوي به ويلي وي هغوي به خبرې کړي وي.

Die direkte Rede

سيده ويناوې يا – خبرې يا گږېدل(؟)

يادونه: ما پورته د هغه اړوند وي دوه ډوله پرېپوهېدنې ليکلي. دا توپير لري. د سم اند له مخې وينا يو څه او خبرې بل څه دي. وينا يو رښتيا ارزښت لري او هغه بايد وښوول شي، چې داوينا رښتيا او که نارښتيا ده او خبرې دا نه وايي. دا به داسې ووايو، چې ټول هغه ويل، چې دا د وينا پېژند نه لري، خبرې دي.

سيده خبرې د يوې غونډالې برخه ده، چې ويونه بېرته ورکوي، کوم چې ويل شوي وي.

دا ويل شوي چې په نخښه کړو، د نخښوننځېنو منځ کې ځای په ځای کيږي.

شونتياوي:

پلار وويل: ،، نن مور يو چکر وهو.،،

،،نن مور يو چکر وهو،، ، پلار وويل.

،،نن،، ، پلار وويل،، مور يو چکر وهو،،.

،، ايا نن يو چکر وهو؟،، ، سپين وپوښتل.

،، مور نن يو چکر وهو!،، ، سپين غږ کړ.

die indirekten Rede ناسيده خبرې

په ناسيده خبرو کې (نه وييزې خبرې) دا ويلشوي ويیونه بېرته نه ورکوي، بلکه په يوه وييزه خبرې خبر ورکول کيږي.

سړی دېبلگي په توگه په کار اچوي، که سړی د يوه بل يوه وييزه خبره يو دريم ته ورکوي.

ناسيده خبرې دې په کونيونکځيون ۱ کې ځای په ځای وي.

سپين ماته وويل، هغه نن د فوټبال (پښو غوندوسکې) لوبغالي ته ځي.

سپين ماته وويل، چې هغه نن د فوټبال (پښو غوندوسکې) لوبغالي ته ځي.

لوبغاړی په اند وو، هغه په ښه حالت کې دی.

ناسيده خبره په کونيونکځيو ۲ کې ده، که کونيونکځيون ۱ څخه يواځنی روښانه وي:

سپين وويل، که د هغه مور پلار نن يو نوی موټر اخستلی وی. ما به هيله لرلی وی، چې هغوي نن دلته راغلي وی.

ناسيده خبرې زيات په اينديکاتيو وي، که روښانه وي، چې يوه ناسيده خبره مخ ته پرته وي، په ټوله کې يه يوه غونډاله کې له يوه پيلويي سره .

سپين وايي، چې هغه د کور کار کوي.

موټروان په اند دی، چې دی مختگ لري يا ----،--لومړيتوب لري.

نه کړونی pas·siv

يوه کړنې ته لومړی بوخت يا کړونی، و يوې ټاکلې کړنې ته لومړی پل.

خويوی يا خويگر Adjektiv

۱ - له خپله ځانه له خپل ځان څخه څه نه پیلول او بی کرني انتظار کول، شيان ځان ته راتلونې پرېښول، نه کرونی، ارام، موخي ته هڅېدونکی، نه کرونتوانمنده يا د څه لپاره هڅېدونکی.

،، هغه د سوچ بوچ ناکړونی پیدایښت دی.،،

-پخپله په یوه څه کې نه کرونی، څه چې ورسره پېښیږي، هغه به وي، په ځان تېرېدونې پرېږدي،،

۲ - په یوه شي کې پخپله بوخت، دا نه کول، هغه يا دا پر ځان باندې منل، یو څه له ځان سره پېښېدلو پرېښودونې، په ځان اغیز پرېښودونې.

،، هغه غوښتل په خبرو اترو کې نه کرونی نه وي،،

څه دا لاندې دي؟

(چا) (د چا) (له څه شی) سره (څوک) (له چا) سره وواهه؟

پوښتنه ده، چې موخه وره رامنځ ته شوې او په نوکانو کې حالتونه يا څنگه والي دي.

چا (نومیز حالت دی. ما، هغه، سپین...) یې په ځای راځي. د چا (دلته ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دی، دا ،، د چا، د خاوندوالي حالت دی)

یادونه: په دې دوه حالتونو کې موږ په پښتو کې شتونځي نه لرو، که څه هم په نومیز حالت کې بیا د (څوک) باندې بدلېږي او همداسې د پرېکړونې حالت کې هم بیا د ،، چا، په ،،څوک، بدلېږي. دې ته په الماني کې اکوزاتیو وايي. له چا (داتیو حالت دی، دې ته بیا په پښتو کې زیات بېلابېل برخي وايي او که پخپله حالتونه دي، لري).

Interrogativsätze انټروګاتیو غونډالې

روښانه ده، چې ته به په دې وینو کې ځانله پوښتننځېبه په پام کې لري. دا کېدی شي ډېره پارونکي يا په زړه پورې وي، چې ستا د ژبې نوي ویونه و پېژني. پښتو ژبه په ټولیزه توګه يا په ټوله کې پوره پېچلې ده، خو زیات دا بیا هم بېخي سم اندیزه او یواځې کېدی شي، چې پېچلې روښانه شوې وي. ګرامر (پښتو ژباړل) ټکي په ټکي ژباړل شوی (*) ،، د لیکلو هنر،، نن موږ د دې لاندې د ویونو - او غونډالو پوهنه (۱) پوهېږو، دا په دې

ترپيو هېډنه چې د دېوي ژبي لارسیستم. د نورو ژبو په څېر موږ هم کړی شو زموږ د پښتو گرامر يا ژبلاړ په بېلابېلو موضوع چاپېريالونو وويشو:

انعطاف. زموږ ستونځې دا دي، چې موږ په پوهنه کې د ويونو د څرنگه والي سره نه يو مخامخ شوي.

سړی په يوه څه هلته پوهیږي، چې ورسره مخامخ شي او په هغې کې يې پام ته راشي، چې څه څه دي؟

اورېدنه، بڼه بدلېدنه: د دې دوه ويو او نورو کارول بايد موخوږ وي.

اورېدنه کې لور يا موخه له يوې لور يا يوې موخې بلې ته اوږي.

بدلېدومي هغه دي، چې موخه همغه ده، خو د وي بڼه بدلېږي.

خوزند/transformiëren

بڼه بدلول، اورېدل، بدلېدل کول.

د اورېدل لاندې څه پوهېږو؟

۱۱ - ترانزيتيو يا خوزند تلونی؟؟؟ : لور، ځای لور بدلول.

۱ ب - اورېدل (ترنزيټيو، لکه په ۱۱ - کې د موټر لور بدلون ځان چمتو کول...: ب) رېفلکسيو يا بېرته راگرځېدونی راگرځېدل: ځان راتاول، بل لور ښوول؟

پيدايښت (بې له دېرو):

ټولې هغه ژوندۍ او مړې څرگندېدنې يا پېښېدنې، چې بې د انسان د څه کړنې څخه شته يا منځ ته راځي پيدايښت دی. يا پيدايښتي دي

،، ناژوندی پيدايښت،،

- د بوټو، ژوو، اوبو او تيگو، د ځمکې د سر برخو په څېر ټولوالی يا د ټاکلو ځايونو (چې انسانان نه وي ورغلي او يا له هغوڅخه نه وي جوړ شوي).

،، غوړېدلی پيدايښت،،

ویدولونه

په پښتو کې ویدولونه شته: نوم، ادجکتیو یا خوی وی، نومحاینوی، کنیزویونه، کرلویونه، ادوربونه، اړیکویونه یا نسبتي ویونه، ترنویونه او انترجکشنونه. دا ویونه کېدی شي په بدلېدونکو او نه بدلېدونکو ویدولونو ووېشل شي. دا د یوه لنډه یادونه وي او نور مخ ته نه شم تللی.

غونډالغري

د غونډالي جوړښت او موخه د غونډالي جوړښت په واک کې دی. دلته یا له دې سره باید ته غونډالغري او ویدولونه سره ردېدل نه کړي. ویدول ټولګی یا کاتیګوري بلل کېږي، په کوم کې چې ته هر ځانګړی وی ترتیب کولی شي. غونډالغري په څېر د یوې غونډالي توکي دي، دوي یوه دنده سرته رسوی او کله کله کړی شي له یواځې یوه وي څخه جوړ وي، کله کله له ډېرو یونو څخه هم یا ویګروپونو څخه هم جوړ وي. د پښتو غونډالغرو پورې شینوم، برېدیکات، شی لکه اکوزاتیو شی، خاوندوالی او داتیو شی او اړیکوی شی او همداسې ادوربالې ټاکنې، چې کله، چېرته، څنگه او یا ولې یو څه پېښیږی.

دا چې له کومو غونډالغرو غونډاله جوړه شوې ده، کړی شي د غونډالي د یوه ژورې څېړنې څخه راوباسي.

وختښه: موږ په پښتو کې درې وختښې لرو. اوسمهال، تېرمهال، او رتلونکی مهال. د دې لپاره چې دا مهالښي

Adpositionen اړیکویونه یا نسبتي ویونه د کسانو، شیانو یا پېښو په منځ کې اړیکې ټاکي. له دې امله اړیکویونه هم بللکيږي. دوی کړی شي کوزال **kausale** (بنسټ – پرته ، بې، په ځای)، لوکال **lokale** (ځای بېلګه: (کره، باندې)، تمپورال **temporale**) وخت- بېلګه: (له) څخه، شاوخوا، ترڅ، ته) یا مودال **modale** رقم اوډول – بېلګه: پسي پېښه، مننه) نسبته یو اړیکې روښانه کوي.

کوزال(بې ما، پرته له ما یا له ما پرته، د ما پر ځای)،

خاييز: (پر يوه بجه، د ۱۱ بجو شاوخوا، پر ۱۱ بجو باندې)، وختيز - له ۱۱ څخه

گنيز

گنيز گڼويونه دي او گڼون يا تعداد، درجه يا د ټاکلو شيانو ډېری دي. داسې په نامه توانگڼونه هم شته (يو، دوه) يا هم څومواليز (لومړی، دويم).

Interjektionen انترجکشنونه (ويين ويونه يا دويلو ويونه) دا ويينويونه يا افاده ويونه دی يا فقط ويل کيږي. دوي په رېښتيني د غونډالي سره يو غريزوالي کې نه راځي، خو دا يوچا ته غږ کول يا جگ غږونه دي، چې د هغو سره ته ټاکلي احساسونې ويلي شي (کله آ، هي هي، بوی).

ويي جوړونه او ويي پرېپوهېدنه

ويي جوړونې په ويي سپماکي همداسې چټک مخ ته ځي لکه ويي له منځه تللي. که د لرولو ژبنيزو الو په بنسټ ويونه منځ ته راځي، نو دې ته ويي جوړونه وايي. د ويي جوړونې غوره يې يوځای اېښل شوي ويونه (گډوله ويونه) او رابلېدنې دي.

غونډالشننه

د دې لپاره چې سمه غونډالشننه وکړو، ته بايد لومړی په يوگونو غونډالو غږو باندې يو ليد واچوي يا وپېژني

د غونډالغږو ټاکنه

غونډالي له غونډالغږو څخه جوړې دي. ته دلته زده کوي، چې ته څنگه غونډالغږي ټاکل شي او څومره غونډالغږي شتون لري يا شته دی.

غونډالغږي څه شی دی؟

لکه څنگه چې ته په ډاډ پوهېږي، غونډالي په خوښه نه دي جوړې شوې. دوي له غونډالغږو، په دې پرېپوهېدنه چې له ويونو يا اړوند ويونډلي څخه جوړ دي. غونډالغږي د يوې غونډالي په دننه کې يواځې يا فقط د پوره برخې په څېر غونډالي ته ور واچول،

لري يا د بل ځای نيوې کېدی شي. سړی غونډالغري په ترې نه تېرېدونکو او پورېدونکو غونډالغرو سره توپېروي.

د غونډالغرو او ويډيولونو په منځ کې څه توپير دی؟

دا غوره ده، چې ته غونډالوييونه د ويډيولونو سره ردېدل نه کړي، که څه هم دوي کله ورته اورېدليکړي، د بېلگې په توگه ادورب(ويډيول) او ادوربال(غونډالغري).

ويډيولونه د غونډالې توکي دي، له دې سره هر يو ويي تنظيم يا ترتيب کيږي. کړنوييونه، نومونه يا خويوييونه د ويډيولونو بېلگې دي.

غونډالغري يې په څټ يا مخامخ د غونډالې غري دي. غونډالغري بيا له بېلابېلو ويډيولونو، ويډيولونو يا ويډيلو جوړ دي.

سپين چټک له بنوونځي څخه وروسته خپل د کورکار سرته رسوی، چې د خپل گران ځمري لپاره ډېر وخت ولري.

- سپين: سبجکت يا نوم

- سرته رسوي: پرېديکات(Prädikat) په پښتو يې سم نه شم اړولی)

- له بنوونځ څخه وروسته: تمپورال ادورب

- چټک: مودال ادوربال(Modaladverbial)

خپل د کور کار: اکوزاتيو شی

- چې دخپل گران ځمري لپاره ډېر وخت ولري: Kausalobjekt

- گران : Attribut

کوم غونډالغري شته دی یا شتون لري؟

ترې نه تېرېدونکو غونډالغرو پورې نوم او پرېديکات اړه (که غواړئ تعلق) لري.

يوه پوره غونډاله لږ تر لږه دا دوه غونډالغري لري. ټول نور غونډالغري لکه **adverbiale** ادوربال ټاکنې يا شيان پوره کېدونکي غونډالغري دي او نه هرمر و اړين.

ټاکل يا شيان پوه کونکي غونډالغري دي او نه په زور اړيږن.

Das Subjekt سبجکت نوموینه

سبجکت تل د نومیز لپاره راځي او پوښتنې ،، څوک، چا، یاڅه؟،، ته ځواب ورکوي. سبجکت په یوه غونډاله کې ښايي، څوک یا څه یو څه کوي. په هره پوره غونډاله کې باید یو سبجکت خوندي وي. سبجکت د بېلګې په توګه کولی شي، یو نوم، یو ځانیز نوم، یو نومځاینوی یا یو نومیز کونکی وي.

نوم: ځوان بېډيري.

ځانیز نوم: سپین بېډيري.

نومځاینوي: هغه بډه دی.

نومیز کونه: خرار زوروي.

له پوښتنې ،، څوک، چا،څه؟ سره کړی شي په یوه غونډاله کې سبجکت وټاکي. دلته یو څو بېلګې:

پرون په تلوېزيون کې ښه فیلم و ښوولشو. پوښتنه: پرون په تلوېزيون کې څوک یا څه وښوولشو؟ سبجکت: یو ښه فیلم.

هوگی په جگ غږ خاندې. پوښتنه: څوک یا څه (شی) په جگ غږ خاندې؟ سبجکت: هوگی.

دا چې ته پرون دلته وې، زه خوښ شوم یا وماته یې خوښي راوبخښله. پوښتنه: چا یا څه زه خوښ کړم؟

سبجکت (نوموینه): دا چې ته پرون دلته وې.

Das Prädikat پرېډیکات یا غونډالوینا

پرېډیکات وايي، چې دا شی څه کوي یا یې په تېر وخت کې څه وکړه. د پرېډیکات پسې د پوښتنې سره پوښتي: دا شی څه کوي؟ سری یوه برخیزه او دوه برخیزه پرېډیکات سره توپيروي. په لومړۍ بېلګه کې پرېډیکات بېډيري دی. سری پوښتي: هلک څه کوي؟. په یو دوه برخیز پرېډیکات کې یوه دوه برخې شوی پرېډیکات مخ ته لرو، که په غونډاله کې له یوه پرېډیکات ډېر وي. په لاندې غونډاله کې دوه برخیز پرېډیکات خوندي دی:

- هلک بېډيري

- نن غرمه هلک بېده شو.

په دې غونډاله کې پرېديکات دی: هلک بېده شو. که پرېديکاتېرځي ويونه رابند کړي
ياراغونډ کړي يا په غېږ کې ونيسي، چې هغه پرېديکات اړوند نه دي، نو سړی د
پرېديکات غېږ يا غونډال نوکانو غږيږي.

د پوښتنې سره ،، دا شی څه کوي؟،، کړی شي ته پرېديکات وټاکي. ته دلته د پرېديکات
ټاکنو لپاره يو جوړه غونډالې ميمې.

- په شیبو شیبو ورېږي. پوښتنه: دا څه کوي؟ پرېديکات: ورېږي.

- ما له ځمکلاندې څخه کتابونه راوړل. پوښتنه: ما څه وکړل؟ پرېديکات: (...) راوړل.

- دوي په جگ غږ خاندي. پوښتنه: دوي څه کوي؟ پرېديکات: (...) خاندي

خاوندولي- ، داتيو – او اکوزاتيوشي

شيان پوره کېدونکي غونډالغري دي او کېدی شي له ډېرو ويونو جوړ وي. په يوه غونډاله
کې کېدی شي، ډېر شيان خوندي وي. دا کېدی شي په بېلا بېلو گرامري يا ژبلاريزه څنگه
والي يا حالتونو کې وي او داسې د خاوندوالي شی، داتيو شی يا اکوزاتيوشي په څېر وي.
ته د شيانو پوښتنه کوي، چې ته د ژبلاريزو حالتونو يا څنگه والو پوښتنه وکړي:

- خاوندوالي شی : د چا؟

- داتيو: له چا؟، له څه؟ وچا؟، وڅه؟، په چا؟، په څه؟، پرچا؟، پرڅه؟... او داسې نور

- اکوزاتيو شيان: څوک، چا يا څه؟

دلته هم موږ دتا لپاره يو څو بېلگې چمتو کړي. د شيان داسې د غونډالغرو په څېر ټاکي:

زه د بڼکلو کلونو ياد لرم. پوښتنه : د څه ياد لرم؟ خاوندوالی: د بڼکلو کلونو.

- سپين و ځمري ته يوه سپينه پياله سوغات ورکوي. پوښتنه: څوک يا څه سپين و ځمري
ته سوغات ورکوي؟ اکوزاتيوشي: يوه سپينه پياله.

- زه د ما له ملگرو سره مرسته کوم. پوښتنه: زه له چا سره مرسته کوم؟ داتيو شی: د ما
له ملگرو سره

Das Präpositionalobjekt اړیکويز شى

اړیکويز شى يو شى دى، چې د اړیکوي له لارې، يوه مخوي سره تړلى وي. د نورو شيانو بل ډول کړى شي اړیکوى (يا اړیکگر) په خاوندوالي، داتيو، اکوزاتيو څنگه والي کې وي. دا اړیکويز شى کړى شي د دې پوښتنو سره وټاکل شي.،، وچاته/ وڅه ته.....او داسې نور

اړیکوي شى د اړیکوي له مخې پېژندل کيږي. دبېلگې په توگه په لاندې غونډله کې: زه د ما له ورور سره ولمنځتون ته ځم.

د اړیکوي د شي پسې پوښتنه داسې ده: زه له چا سره ولمنځتون ته ځم؟

د اړیکوي شي لپاره نورې بېلگې:

زه دما و ملگري ته درېږم. زه وچا ته درېږم؟ د ما و ملگري ته.

هوگى د زړه له کومې د هغې په سينار لوبې کوي. هوگى په څه باندې د زړه له کومې لوبې کوي؟ د هغې په سينار باندې.

Adverbiale Bestimmungen ادوربال ټاکنې

ادوربال ټاکنې هم د غونډالپوره کونو سره سر او کار لري. هغه د کړنو ټيک څنگه ولي روښانه کوي. لاندې ادوربالټاکنې سره بېلوو:

-- د ځای ادوربالټاکنې (لوکال) روښانه کوي، چې څه پېښيږي. د دې پوښتنه د ،، چېرته،، ،، وکومځای ته،، يا ،، له کوم ځای څخه؟ سره کيږي.

-- د وخت ادوربال ټاکنې (تمپورال) روښانه کوي ، چې کله څه پېښيږي. د دې پوښتنه د ،، کله؟،، ،، څومره اړد وخت،، يا ،، څومره زيات،،؟

-- د ډول او څېر ادوربال ټاکنې (مودال) روښانه کوي، چې يو څه څنگه شوي وي. د دې پوښتنه ده، چې څنگه.

-- د لامل ادوربالټاکنې (کاوزال) وايي، ولې يو څه پېښ شوي دي. د د پ، شتون ويونو سره پوښتنه کوي، چې ولې او له څه امله.

سره له دې چې ادوربالټاکنې او اړیکويز شیان ورته کېدی شي، خو سړی کړی شي د پوښتنو په مرسته یو له بل توپیر کړي، لکه ولې یو څه پېښ شوي دي.

د ادوربالټاکنو د ټاکل لپاره یې بېلگه.

-- ځمړی د خرابې هوا له امله ښه خویه نه دی. پوښتنه: ولې ځمړی ښه خویه نه دی؟
کاوزال ادوربال: د خرابې هوا له امله.

-- غوتی او ځمړی د اوبو وغاړې ته تللي. پوښتنه: غوتی او ځمړی چېرته تللي؟ لوکال
ادوربال: د اوبو وغاړې ته.

-- هغه له (زورند) ټیټ سر سره کورته راغی. پوښتنه: هغه څنگه کور ته راغی؟ د
(زورند) ټیټ سر سره.

-- زه نن سینما کې يم. پوښتنه: زه کله سینما کې وم. تمپورال ادوربال: نن.

اتر بیوت د غونډالغري برخې په څېر

اتر بیوت خپلواکه غونډالبرخه نه ده. هغه یوې غونډالغري ته زیاتونه ده او ځانله ځای نه لري. اتر بیوت کېدی شي په بېلابېلو بڼو رامنځ ته شي.

Adjektiv-Attribut خويز اتر بیوت: که یو نوم د اتر بیوت له لارې نږدې ټاکل کېدی شي، نو دا خوي وی یو اتر بیوت دی. لکه د بېلگې په توګه: کونښنې زدکونکی.

Genitiv-Attribut خاوندوالي اتر بیوت: دا اتر بیوت یو د خاوندوالي او اړوندوالي یو څه ته ښايي او له دې سره د خاوندوالي په حالت کې دی: د زدکونکي قلم.

Präpositionales Attribut اړیکويز اتر بیوت:

دا اتر بیوت که اړیکويز شی له یو اړیکوي سره تړل کیږي لکه د بېلگې په توګه: زدکونکي له تورو بوتانو سره.

ادوربال اتر بیوت: دا ادوربال اتر بیوت له یوه ادورب څخه جوړ دي، دا یوه ویی ته زیاتوالی انځوروي، لکه د بېلگې په توګه: دا هلته پوښتنې ډېرې مرستندوي دي.

Apposition اپپوزېشن : یو اپپوزېشن و یوه نوم ته یوه ورزیاتونه ده او پخپله هم له یوه نوم انځوریري یا جوړ دی او د یوې بېلېدننځې له لارې سره رابندیږي.

بېلگه: مېرمن هوکې، چې د ښوونځي مدیره ده، ډېره سخته ده.

Konjunktiv und indirekte Rede تړنوی او ناسیده خبرې (وینا؟)

د کړنویونو سره اړوند یوه بله ګرامري کاتیګوري داسې په نامه مودوس دی. دا وی یو رېښتینی پېښه، یو امر، مګر یوه غوښتنه هم یا یوه کېدنه یا شونتیا وایي یا افاده کړي. تړنوی د حالتونو لپاره راځي، چې تر اوسه رېښتیني، مګر کېدونکي دي. له دې امله دا امکاناتېبه هم بلل کېږي. په ناسیده خبرو (وینا) کې هم یا شرطییزو غونډالو کې، دا کارونه مومي. خو دلته یو څو توپیرونه شته، له کومه لامله، چې تړنوی ۱ او تړنوی ۲ سره باید توپیر شي.

Konjunktiv I تړنوی ۱ : راتلونکي ۱ په ناسیده خبرو کې پیدا کېږي، خو په کره کارونو کې (چاته غږ کول، له چا غوښتل).

-- پلار ویل، چې هغه د دې لپاره وخت نه لري.

-- هغه دې خوښ ژوندی وي! (کره کارونه)

Konjunktiv II تړنوی ۲ : دا ته هلته کاروي، چې ته یو څه غواړې، او هم په ناسیده خبرو کې، په شرطي غونډالو او یا په ځانګړې توګه په درنښت جوړو جوړښتونو کې.

-- هغه به غوښتلو، چې که (کاش چې) دا څه ګرمه وی. (هیله).

-- کړی شم له تاسو هیله ولرم، چې و ما ته یو څه له ځان سره راوړې. (هیله منده یا مؤدبه غوښتنه)

-- که ما د موټر بیولو اجازه لرلی، زه به اوس تللی وی (شرطي غونډله).

Adjektiv (Eigenschafts-wort) ادورب (خویوی یا صفت)

..... ،، څنګه ویونه،، خور، شین، ښکلی، ستړی، کوچنی، چټک، برګ (په غوصه).

Adverb (Umstands-wort) ادورب (څنګه والي وی)

-- لوکال - یا ځاییز - ادورب: (یو) چیرته، کین، هلته، دلته، مخته، هر چیرته یا هر ځای، دباندې او نور

-- تمپورال - د وخت ادورب: تل، تراوسه، له هغې، هېڅ (کله)

-- مودال - د ډول (رقم) ادورب: بنایي، په خواشینۍ، ټیک، کم، ډېر، کله کله.....

-- کوزال - د لامل ادورب: له دې امله، له دې سره، د دې لپاره

پرونومیال - حالت لپاره ویونه: په دې، ترڅ، داسې چې، (په) څه باندې

ناتاکلي پېژند نخښه (د نر-ښځوالي لپاره): یو، یوه

Diphthong (Zweilaut) دوه غږیز: یو دوه غږیز له دوه بېلابېلو غږلرونکو څخه لکه یو، دوه، بیا او نور.

Imperativ (Befehlsform) امرېښه: کښېنه! ولوله! وخوره! چې اوسه! ځان بدل کړه!

Indikativ (Wirklichkeits-form) رېښتین بڼه: نړۍ ښکلي ده. انسانان مري.

Interjektion (Empfindungs-wort) احساساتوۍ: ای، او هو، وی، پوو.

Transitivität (له لاتین *trānsitiō*) ترانزیتیو او اینترانزیتیو

ترانزیتیویتی (له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوبښتل)

پیل یادونه: زه دالیکني له الماني ادبیاتو رانیسم. کېدی شي ډېر د سمونونو څه یا په کې وي په کې دي. دا ډېر کار دی، کېدی شي دا بڼه شوی وي، خو دا هم تاسو بڼه کولی شۍ، نو مرسته مو مه سپموی.

ترانزیتیویتی (له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوبښتل. زه گوره اورېدل نه لیکم، چې هغه لور بدلون ته وایي، دا په دې پرېپوهېدنه چې له یوې لور بلې ته اوري. لور بدلوي) یو ژبلاړیز خوي دی، چې و یوه کړنوي یا په ټولیزه توګه یوه جوړښت یا یوه غونډلې ته لیکل کېدی شي. ترانزیتیو مخ ته لرو، که په غونډله کې هم سبجکت او هم یو (سیده) ابجکت و مخ ته ولرو یا همداسې له یوه کړنوي و غوښتل شي. intransitiv اینترانزیتیو هغه جوړښتونه همداسې کړنویونه بلل کېږي، چې سیده شۍ نه لري. که دوه شیان مخ ته

ولرو، نو دا جوړښت همداسې کړنوی ditransitiv دیترانزیتیو (دې دوه ته وايي) بلل کيږي.

بیا: ترانزیتیو او اینترانزیتیو یا کړنیز – اوکېدنیز کړنویونه او یا لازمي او متعدي: که رېښتیا ووايم، نو په لازمي او متعدي باندې نه پوهېږم او په دې هم نه پوهېږم، چې کوم یې لازمي او کوم متعدي دی او دا څه پرېپوهېدنه لري، خو دا الماني یې گورم، نو دا یو یې کړل کيږي او دابل یې کېدلکيږي (دایه دې پرېپوهېدنه چې نه کړلکيږي)، نو ایا دابه کړلکېدونکي (کړلکېدونی) او کېدونکي (کېدونی) نه وي؟ او که غواړی خوزند او ناخوزند.

بیا یې پېژند: هغه کړنویونه ترانزیتیو دي، چې د سبجکت په څنگ کې ابجکت هم لري (دوه ارگومنونه). اینترانزیتیو یې په مخامخ یو سبجکت بسیا کوي، دایه دې ترې پوهېدنه، چې دایوه ابجکت ته اړتیا نه لري (یو ارگومن) چې یوه غونداله ترانزیتیو یا اینترانزیتیو دی، کېدی شي له پرېپوهېدنې څخه یې وپېژنو. او د کړنوي له جوړښت څخه هم پرېپوهېدی شو، چې کوم یو وی ترانزیتیو یا اینترانزیتیو دي.

د دې لپاره بېلگې:

سپوږمۍ ډوډۍ پخوي (ت)، ډوډۍ پخيري (اېنت)

سپين کتاب لولي (ت) . کتاب لوستل کيږي (اېنت).

د ترانزیتیو پښتو پرېپوهېدنه: اخوا تلل یا پورېوتل (لکه له یوې پولې).

زموږ ځوان ژبپوه ښاغلي کامران منگل په خپل کتاب کې د دې لپاره لیږند کړ لیکلی.

زما پرېکړه: د دې لپاره موخوږ بلل: کړنیز کړنوی او کېدنیز کړنوی یا کړنوی کړنوی او کېدونی کړنوی. د دې لپاره اړتیا نه شته، چې موږ دې د ت او اېنت لاتین ويي پرېپوهېدنه ولیکو. دا د ما د وړاندیز نومونه هغه څه سیده په گوته کوي یا ښايي.

په ټولنه کې: پلار او ځوی یا ځوي او پلار ترانزیتیو دي او ورو او بل ورو دا اینترانزیتیو دي. له بل ته سیده تلل او له یو بل ته ناسیده تلل دي.

په ژبلار کې د ترانزیتیويي د روښانونې په هکله نه هم اندیزوالی له بېلابېلو درسي اندونو له لارې هم منځ ته راځي. دلته د ښوونځي ژبلار اود ټوليزې ژبنيز ژبلار ي سره مخامخ لیدلور.

ترانزیتیويي د ښوونځي په ژبلار کې

په ورځني ښوونځي ژبلار کې به ترانزیتیويي د یوه ويي پر ځوي باندې، چې د څنگه والی یا حالت اکوزاتیو واکوالی ولري، پېژندل شوي یا یې پېژند وړکړ شوی. د دې له مخې یو کړنوی ترانزیتیو دی (چې،، موخه وړ،، کړنوی هم بلل کيږي)، که د هغه یو مللوبغاړی څنگه والی یا حالت اکوزاتیو ولري.

د ښوونځي په ژبلار کې توپيروننځېنه په پاسيوالي کې ده. يو کړنوی د دې له مخې ترانزيتيو دی، که د پاسيومخ ته تگ په لور کارول کېدی شي، چې له هغې سره (اکوزاتيو -) ابجکت يا شی سبجکت کيږي.

بېلگه: هغه پیسې ليري - دا پیسې د هغه لخوا ولېږل شوي

په ژبپوهنه کې ترانزيتيويي

په ټوليزه ژبپوهنه کې د دې (د ښوونځي ژبپوهنې له مخې) په څټ لږ روښانه شوی. په دې ترڅ کې چې د ښوونځي ژبلارې له مخې اکوزاتيو د د ترانزيتيو ټاکنو پېژندنځېنه په څېر په چوپړ کې دی، نو په ژبنيز ليدلور کې د اکوزاتيو منځ ته راتگ د يوه جوړښت ترانزيتيو خوي په څېر راورل کيږي. په ژبپوهنه کې څنگه والی ، حالت يا کاسوس په سر کې يې پېژند د ترانزيتيويي له مخې ورکول کيږي. له دې سره د هغو ژبو لپاره هم لار وازه ده، چې اکوزاتيو (لکه Ergativsprachen) نه لري او کېدی شي د ترانزيتيويي پېژند ورکړل شي.

دا موضوع ډېره څېړنه دما لپاره هم ستونځمنه ده. ډېر څه لري، خو هغه له وتونزې څخه يې را استل وموخه ژبې ته لږ څه ډېريري او پېچلي کيږي هم.

لنډ ښوونځي کې اکوزاتيو او په ټوليزه ژبپوهنه کې بې له اکوزاتيو هم پېژند لري.

خو د دې لپاره به بېلگه راوړم:

سپي پوليس وداره.

پام، سپی داري.

دا دويمه غونډاله يوه ټوليزه پرېپوهېدنه لري، دويمه يو ځانگړی حالت روښانه کوي.

نورې بېلگې: کوچني غاب مات کړ(ت). غاب ماتيري يا غاب مات شو(اينت)

مور مری پخوي(ت)، مری پخيري(اينت)

لمرورانگې د واورو سري ويلې کوي(ت). د واورو سري ويلې کيږي(اينت).

کرلکيري او کېدلکيري يا کړنيز او کېدنيز.

رکتوس او اوبلیکوس یا ولاړ او پروت حالتونه.

پیل یادونه: ما په ډېرواره حالتونه لیکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپیر لري. ما پخپله ډېرې لیکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅیړو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبلیکوس

Ca|sus rec|tus, د رکتوس – یا ولاړ حالات

ويي پېژند: ژبنیز نومیز Nominativ ولاړ حالت کلیمې سرچینه: لاتین “casus rectus” ،،نېغ، ولاړ حالت یا څنگه والی،، هماغه پرېپوهنیز یوناني “ptōsis orthē” مخ ته لرو.:

مخامخ ويي يې Casus obliquus اوبلیکوس حالت دی. نومیز حالت رېکتوس حالت دی: دا کرونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ویل کیږي.

— په بنسټیزه توګه دې ته مخامخ یا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبلیکوس دی، چې څنګیز، ننوتی، پروت، ... حالت دي.

(Casus obliquus (Deutsch) اوبلیک څنګه والی:

ويي تربپوهېدنه/ پېژند:

۱ – ژبنیز: نه ولاړ –، پروت –، ننوتی –، وتلی او یا کور څنګه والی (حالت). له دې امله به بسيا وکړي، که پروت حالت يې وېولو.

اوبلیکوس یا پروت څنګه والي دا لاندې څنګه والي خوندي لري:

بلواک څنګه والی: جینیتیو، داتیو، اکوزاتیو، ابلاتیو او دا اوس هم غبریز د کلیمې بنسټ: له لاتینبلواک حالت یا – څنګه والی، چې یوناني تربپوهېدنه يې هم همدا ده بلواک کازوس، اوبلیک کازوس، ناولار، زورند یه پروت څنګه والی. ۱ – کازوس اوبلیک جینیتیو، داتیو او اکوزاتیو دي. دا مي په بل ځای کې څېړلي، چې په پښتو کې نور څنګه والي هم شته، لوریز، د پوره څرګندونې لپاره دې هلته وکتل شي.

د نورو حالتونو لپاره مخ ته خو:

يادونه: که دا لاندې بيا هم راغلي وي، لوستل يې بد نه دي.

Enklitische Pronomina | اينکليتيکي نومځاينيو.

اينکليتيکي نومځاينيو يوه کيدنه لري، چې له يوه کړنوي سره ورزيات يا ورسره ونښلي يا ورسره ويلې شي. کړنوی + ځانيز پسې تری. ډېر زيات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو ليکنيزه ژبه کې ترې ډډه کيږي يا دا د کړنوي سره يوځای په يو بل کې سره وېلې يا ولې شوي، چې يو نوی ويې منځ ته راوړي چې د دې ترنې سره پرېوېښنه هم پوره کوي.

د بېلگې په توگه: اينکليتيکي نومځاينيو د يوه شي دنده لري، که دا يوه کړنوي سر ورزيات شي.

کډوله کونه

– کړنوي + ځانيز پسې تری په ويينژبه او ليکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

– ځانيز مختري نومځاينيو يا اينکليتيکي نومځاينيو + کړنوی، چې دا دواړه به لږ د څېړنې لاندې ونيسو.

دا نومځاينيو، نو څنگه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښاييم. که غواړې وټا ته عکسونه ښاييم.

دا نسبتې وی و پسې ځاينيو يا پوستپوزېشن، ته، ته يو اوبليک دی. او د الماني داتيو څنگه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري. بيلگه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انگورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوی) انگورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وټا(حالت) ته (اړيکوی) دروړه.

گورو، چې ټول اړيکيوونه پسېځاينيو يا پوستپوزېشنونه دي.

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،د، د خاوندوالي مورفېم.

د اینکلیټیکي نومځاینيوي څلور دندې: زه دې، ته مې، هغه مو، دا یې....

دا څلورواړه په یوه گډوله یا لړۍ څنګیزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مې ولیدې او هغه مو، چې ولیده دایې وویل:

لوریز نومځاینيوي

لوریز نومځاینيوي: نومځاینيوي را، در، ور یوه لور غوره کوي، نو له دې امله لوریز نومځاینيوي.

لرو: - (را، در، ور) (سره، څخه، کره، ته، پورې، کې، باندې، ...)

په پورته کې په لومړي نوکانو کې نومځاینيوي دي او په دویم کې اړیکویونه یا پسېځاینيوي دي، چې په نومځاینيوو پسې تړلي راځي. دا بیا داسې هم لیکلی شو:

له ما، له تا، له مور، له هغه.....سره(څخه، کره) ، وما ته، وتا ته، وهغه ته، پر مېز باندې یا پر هغه باندې....په کور کې

— داسې له یوه توري جوړ نومځاینيوي شته، مور چې یو څه کوو، په پای کې د هغه کړوني پسې نومځاینيوي (انکلیټیکي نومځاینيوي بلل کېږي) (په لیکنه کې یې پېژند شته)) ورزیاتوو یا ورسره نښلوو

بېلګې یې: ځم، څو، ځي، ځی، ځي (د دریم کس ن، ښ یو او دېرو لپاره).

دا یو ویبیزې یا له یوه ویي جبرې پوره غونډالې دي.

— له بلې لور له داسې کړونو سره دا را، در، ور نومځاینيوي مخ ته تړل کېږي او کړنويي پسې هممهال دا د -م، -ي، -ی او نور هم تړل کېږي او داسې یوویبیزې پوره غونډالې جوړوي: درځم، راځي، ورځم او نور. دا به د روستارو او مختار او — مشوره. څنګه ونوموو. دا لوریز نومځاینيوي، کړنويي سره د مخه تړلي او پسې تړلي یې دا اېنکلیټیکي نومځای نیوي دا یوه کړنويي او دوه وو نومځاینيوو سره په ګډه یوه یوویبیزه غونډاله جوړوي.

يادونه: په دې هکله مې – د ما نوې ميندې کې- هم پوره ليکنه شته

Ablativ (Deutsch) ابلاټيو

ويي پېژند: لاتين ژبلاړ: ابلاټيو د پرېديکات نږدې پېژندنې ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کيږي. دا داسې کارول کيږي
Ablativus instrumentalis اله ييز ابلاټيو: د پوښتنې په ځواب کې: ،، له څه ياڅه شي سره،؟ ، ، د څه له لارې څخه،؟ ، ، له چا سره يوځای،؟

Ablativus separativus – د بېلېدنې ابلاټيو: د بېلېدنې ابلاټيو پوښتنې ته دی، چې : له کومه څخه،؟ ، ، له څه څخه،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاټيو له و چا ته يا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

د کلیمې د رابندونې ابلاټيو په پوښتنه، په کومه اړیکه کې،؟

Ablativus locativus

ځایټاکنيز ابلاټيو و پوښتنې ته ،، چېرته،؟

Ablativus temporalis

د مهالټاکنې ابلاټيو و پوښتنې ته ،، کله،؟ ، د، د کوم وخت په دننه کې،؟

Ablativus mensurae

ست- يا ډېری – يا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،؟

Ablativus qualitatis

د څنگه والي يا خوي ابلاټيو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په ځنو ادبياتو کې د خاوندوالي مورفيم بلل کيږي او ځنې يې بيا په بلابلو لاملونو د مخاينيو (پرېپوزېشن) بولي، خو دا چې دا يو

مورفيم دی او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفيم يې سم دی. بېلگه : د کور بڼکلی باغ.

Vokativ د غږ کولو حالت

په پښتو کې د غږکولو په حالت کې د ناغږيزو تورو پسې يوه ،، ه ،، تر لکيري (دا خو ځانله د دې سره نه دی، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې يې په ګډه فکر وشي.

بېلګې: ورور، وروره،

سړی، سړیه

ملګری، (اې) ملګريه.

د بڼځينه وو لپاره :

بېلګې: مور، مورې،

خور، خورې

د ډېر لباره په ټوليزه توګه باور لري، چې غږيز/ ډېر = اوبليک/ډېر

بېلګې: ګران ملګري، ګرانو ملګرو!

بڼځي/ (اې) بڼځو!

پسې نومځينيوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره ليکنې کړي، نورې نه پرېکوم، خو ستاسو پام يواځې د دې ځنې ځانيزو نومځينيوو ته رااړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځينيوي)

اشاري نومځينيوي (رکتوس)

دا، دغه،

نور اشاري نومخاينيوي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همداء، همداسي، همدغسي ...
 دومره، هومره، دومره...خومره داسی، داسی، همداء، همداسي، همدغسي دا،
 دغه، دغی، هغه، هغی

لوريز نومخاينيوي: د اړيکيووني سره دا لوريزې توتي د پوستپوزېشن د لوريز نومخاينوو
 کيږي. سره تراو يا ترنه.

دا لوريزې توتي : را، در، ور دي، چې د پرېپوزېشن په خبر د اړيکيوونو په خبر د
 کړنوويو سره نښلي يا ويلي کيږي. يو څو بېلگي...

پوستتنو مخاينيوي:

څوک، چا، څه، څو، خومره، کوم...خومه، څنگه، څرنگه

Indefinitpronomina ((ناترلي نومخاينيوي

څوک، څه، څو، کوم، يو شی، يو څوک، يو چاته، د يو هچا، خومره، ځني، هر، ټول، نور،
 هېڅ

په ژبلار يا گرامر کي ناترلي ياخپلواک نومخاينيوي د نومخاينيوي لاندېډله جوړوي(برخډله
 مي ليکله وه، خو د لاندېډلې او برخډلې په منځ کي مي توپير ته پام نه وو). د و ي دوي مو
 يوگونو يا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ايدنتيتي له نږدې نه ده ټاکل شوې يا د ناټاکلې
 گڼون (تعداد) افرادو همداسي په افرادو (يوگونو کسانو) باندې شتونوينا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناترلي نومخاينيوي د مخ ته ترلو ويونو سره:

هېڅ څوک، هر څوک، لږڅه، يو څه ، يوڅوک

Unbestimmter Artikel ناټاکلې پېژند نڅښې (ن،ېن)

۱ – رکتوس: (ن،ېن)يو، يوه

۲ – اوبليکوس: (ن،ېن)يوه، يوې

يادونه: ۱ – داپورته داسې برېښي، چې گوندې د بېلگې په توگه يوسړی راغی. يوه ښځه راغله او

۲ – يوه سړي وويل. يوې ښځې وويل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژباړې له مخې او د رکتوس او اوبليکوس د پېژند له مخې بايد رکتوس وي، نو اوبليکوس به يې څه وي؟

اوبليکوس: له يوه سړي. له يوې ښځې. دلته له د يوه مورفېم په څېر راغلی، يو پروت حالت دی.

دا موضوع هم دما نوي مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

مور د نورو ژبو څخه گټه اخلو، په زياتو ځايونو کې د نورو ژبو څخه گټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنيزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادر، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای يې بېغړه توري وی، -م، -ت، -ش پسې تړلي او که پای يې غږلرونکي توري وي، نو بيا پسې -يم، -يت او -يش پسې تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځی ... او ور خو مور مې (دې، يې) په پښتو د کړنوي پسې، م، ي تړلي او د خاوندوالي نومځايينيو پسې بيا مې، دې، يې مو د مخه وڅېړل.

د دې يو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د کړنوي اخر کې دا ورسره زياتېدنه د کړنوي پسې تړلی يا سره ويلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نيوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته يا داسې نه دي.

دا نور نومځايينوي به د څنگه والي يا حالت نومځايينوي وېولو او گورو، چې د اينکليتيکي نومځايينو سره توپير لری.

Vokativ (د غږ کولو حالت

يو چاته څه ويل يا ورته غږ کول په پښتو کې د يوه ځانگړي غږېنې په څېر جوړېږي. په ټولو نارينه نومونو کې، چې په زور اچوونې ي پای مومي په پای کې ه پسې ښکلي تر

نارینه نوم پورې چې زور پرې نه اچول کيږي، چې په پای کې يې پيې پسې نښلي. په دې باندې نور زیاته یکنه نه کوم، خو یو دوه بېلگې راوړم. دا نور چې کوم اخر توری په څه بدليري او یا څنگه کيږي، هغه تاسو راپیدا کولی شئ. لرو. خمری. غږ: ځمريه. لرو: خوږه، غږ: خوږې مالی بیا هم ملالی. هغه لارې هم تاسو ورته ولیکئ.

Reziproke مات

رامات شي حالتونه د ،،يو،، او ،،بل،، له لارې يا سره جوړيږي. بېلگې: يو له بل سره. يو له بل څخه. يو وبل ته او نور.

Interrogativsatz پوښتنغونډاله

پېژند د اوکسفورډ ژبې څخه: اېنټروګاتیو غونډاله څه ده؟ پوښتنغونډاله (**Interrogativsatz** يا **Erotema**) یوه غونډاله ده، چې د هغې دنده ټیپيکي پوښتنګونه ده. د پوښتنې وپېندول د دې په چوپړ کې دی، چې یو معلوماتي ځواب ترې لاس ته راوړو. پوښتنغونډاله داسې ده، لکه ویناغونډاله او غوښتنغونډاله، یو د غونډالې ډول.

د اېنټروګاتیونومځاینیو او نسبتي نومځاینیو په منځ کې څه توپیر دي؟ **Relativpronomen** یا نسبتي نومځاینیو د نوموړو په ځای کارول کيږي. دا یوه غږغونډاله (نسبتي غونډاله) لارښودوي او د یوې په سر یا پورته ترتیب شوي غونډالې یوه نوم (یا نومځاینیو) نښلوي یا تړي. اېنټروګاتیو نومځاینیو یو پوښتنغونډاله (اېنټروګاتیو غونډالې) لارښودوي او د غږګوني غونډالو په څېر هم کارېدلی شي.

بېلگې؛

کتاب، کوم چې زه یې لولم، سټريکېدونکی دی.

دا د باور نه دي، څه چې ته ماته وايي.

اېنټروګاتیو غونډالې پوښتنغونډالې لارښودوي، کېدی شي دغږغونډالې پېڅېر هم راشي.

بېلگه: چا به دا فکر کړی وی!

ځنې نومځاینیو کېدی شي نسبتي — او اېنټروګاتیونومځاینیو وي .

بېلکه: څوک، چا، څه (شی)، کوم، کومه، یوڅه لپاره.

دا کېدی شي چې وکارول شي.

اینټروګاتیو غونډاله – ناسیده پوښتنغونډاله.

۲ - ښونکی زدکونکي پوښتي، چې چا دا کړکی ماته کړې ده.

۲ – شونکی زدکونکي پوښتي، چې ایا له دوي څخه کوم دا کړکی ماته کړې ده. اینټروګاتیو غونډاله (ناسیده پوښتنغونډاله) یوه ځنگونډاله یا که غواړی ځنگیزه غونډاله ده. د پوره کونکي پوښتمې په څېر (۱-) ځنگونډاله د یوې پوښتنغونډالې په څېر پیل کیږي. د پرېکړه غونډالې په څېر (۲ -) دا د ایا له لارې یا سره پیل کیږي.

یادونه: پهدې ټولو لیکنو کې کمښت شته، چې باید تل ګران لوستونکي یا ډېر کار پرې وکړي.

د اینټروګاتیو غونډالو برخکلیمي

۱ – غږډولیزه پوښتنغونډاله، ۲ – پرېکړه ایزه پوښتنغونډاله، پوره کېدونکي پوښتنغونډاله.

بېلګې:

۱ – یوه پوښتنغونډاله ده، ، چې ټیک د غږډونکي د معلومات کنډو یا تشیا خوندي لري، او دا هممهال د خبرو و مل ته انځوروي، چې دا تشیا ډکه کړي.

(۱) غونډاله: ،، (ایا) ته نن راځي؟، یوه اینټروګاتیو غونډاله ده.

(۱) اینټروګاتیو – یا پوښتنغونډاله د له غونډالنځېښي،،؟،، سره په نځېنه کیږي، که دا یوه سر – یا بنسټغونډاله وي.

(۱) ځنې پوښتنغونډالې د پوښتنغونډالې پېچوپړ کې نه دي، دوی (یو څه ته) رابلنغونډالې دي، لکه د بېلګې په توګه،، نه غواړي تر اخره (بالاخره، یا بالاخره) رېښتیا نه پرې پوهېږم. په بڅېنه؟) راشي؟،، یا ،، بیا هم یا تر اخره نه غواړي راشي؟،،

یادونه (هيله ده، چې راته برگ نه شی): موږ د ډېرو وییونو سره نابلد یو یا د خپلې پښتو سره نابلد یو، خو ایا د،، بالاخره،، په ځای ،، بیا هم،، ،، په پای کې تر پایه،، یا ،، تراخره،، که وکاروو، نو موڅي ته رسېږو. نابلدی هم

اینکلیتیکي نومځاینيوي:

يادونه: ډلتهټکرار شته، خو لوستلې گټور بولن.

موږ د نورو ژبو څخه گټه اخلو، په زياتو ځايونو کې د نورو ژبو څخه گټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنيزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای يې بېغړه توري وي، -م، -ت، -ش، -پسي تړلي او که پای يې غږلرونکي توري وي، نو بيا پسي -يم، -يت او -يش پسي تړلي دي.

په پښو کې: ځم، ځو، ځي، ځی ... او ور خو موږ مي (دي، يې) په پښتو د کرنوي پسي، م، ي، ي تړلي او د خاوندوالي نومځايينوو پسي بيا مي، دي، يې مو د مخه وڅېړل، چې د فارسي بيا د خاوندوالي نومځای نيوي، گډ...؟؟؟؟؟؟؟؟؟؟

د دې يو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د کرنوي اخر کې دا ورسره زياتېدنه د کرنوي پسي تړلی يا سره ويلی شوی شته، خو د خاوندوالي نومځای نيوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته يا داسې نه دي.

دا نور نومځايينوي به د څنگه والي نومځايينوي وېولو او گورو، چې د اينکليتيکي نومځايينوو سره توپير لری.

اينکليتيکي Enklitische Pronomina

نومځايينوي.

يادونه: دا تکرار دی، خو شايد لږ څه نوي ولري، بيا هم که زه سهوه وم بخښنه به وي.

اينکليکي نومځايينوي يوه کيدنه لري، چې له يوه کرنوي سره ورزيات يا ورسره ونښلي يا ورسره ويلی شي. کرنوی + ځانيز پسي تړی ډېر زيات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو ليکنيزه ژبه کې ترې ډډه کيږي يا دا د کرنوي سره يوځای په يو بل کې سره وېلي يا ولي شوي، چې يو نوی وي منځ ته راوړي چې د دې تړني سره پرېږو هېډنه هم پوره کوي.

د بېلگې په توگه: اينکليتيکي نومځايينوي د يوه شي دنده لري، که دا يوه کرنوي سر ورزيات شي.

گډوله کونه

- کړنويي + ځانيز پښتري په وينژبه او ليکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

- ځانيز مختري نومځاينوي يا اينکليتيکي نومځاينوي + کړنوي، چې دا دواړه به لږ ترڅېرني لاندې (دلته مې،، تر،، ليکلی، خو ناسم دی. سم يې ،، د ،،) ونيسو.

دا نومځاينوي، نو څنگه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړي عکسونه درته ښاييم. که غواړي وټا ته عکسونه ښاييم.

د کاسوس رېکتوس او —اوبليکوس کارونه

کاسوس رېکتوس د نوميز او اکوزاتيو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کيږي. يوه ځانگړنه شته او هغه داسې ځانيز نومځاينويو کې اوبليکوس د الماني و اکوزاتيو ته کارول کيږي. کاسوس اوبليکوس تل کارول کيږي، که يو ادپوزېشن په نوم تکیه کوي. ځانگړني په پوستپوزېشنونو کې شته، چې ،، کې، باندې، ته، د پاسه، زيات په رکتوس کې وکارول شي. کاسوس اوبليکوس د تېروخت بڼه کې نوميز حالت کې هم کارول کيږي. يادونه: دلته دې اندونه سره گډ شي.

Anwendung

دا نسبتې وې و پسي ځاينوي يا پوستپوزېشن ،، ته، ته يو اوبليک دی. د الماني داتيو څنگه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بيلگه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انگورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوی) انگورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وټا(حالت) ته (اړيکوی) دروره.

گورو، چې دلته ټول اړيکيوونه پسي ځاينوي يا پوستپوزېشنونه دي.

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د، د خاوندوالي مورفېم.

له دې ځايه وروسته ليکنې د ښوونځي له سطحې پورته دي، خو بيا دې هم له تاسو سره گډې وي.

سيمانتیک SEMANTIK

سيمانتیک د ژبې برخه ده، د ،، نڅينو،، پوهنې سره سر او کار لري، چې دلته دا نڅينه د ويي، کليمې او د ژبې د ټولو برخو لپاره ځايناستي ده.

په ژبپوهنه کې داسې په نامه سيمانتیک د پيدايښتي ژبې – دا هغه ژبه چې مور يې پېژنو او هغه د ژبې په څېر راوړو

چې څه به په سيمانتیک کې و څېړل شي

په سيمانتیک کې د يوه ويي، د يوې نڅېونې او يوې غونډلې په پرې پوهيدلو لومړيتوب لري. که د بېلگې په توګه يو بې موخې يا ترې ناسمپوهېدنې غونډله جوړه شي، کېدای شي د سيمانتیکي څېړنو په بنسټ د ،، بې موخې،، په بڼه په نڅينه شي.

که څوک د يوه شي ژبنيزه پرېپوهېدنه غواړي وڅېړي، هغه تل د سيمانتیک سره بوخت وي.

سيمانتیک په نوې مېډيا کې

په دا اوس وخت کې سيمانتیک د برېښنا لټونماشينونو ښه والي کې هم يو غوره رول لوبوي. دا لټونماشينونه د يوه وي يا وييرخو په مرسته يا لاس په پای کې کره ميندي، چې پلټونکي يا لټوونکي يې لټوي او د دې په مرسته له ډېرو خپلوانو کليمو سره تړل کيږي.

ډاکټر ماخان ميری شينواری

لنډ: پښتو ته ناسم راننېاسل شوي ويونه

او له ژبپوهانو څخه هيله

پيل يادونه: په ليکنه کې نوي د بام وړ څه هم شته، چې پام مو ورته راوړل غواړم.

دا ليکنه داسې لنډه، بې له اوږدې شننې راوړم. دا ټولې ليکنې د تاند او دعوت په منلو خپرونو کې خورې شوي او هلته کتل کېدې شي او په ketabton.com زما په همدې نامه کتاب کې راټولي شوي دي.

څنگه پوهېږو، چې دا يا هغه ويې يا غونډاله ولې ناسم دي؟

لومړی: يو نوم، يو وی يا کومه غونډاله، چې د هغه ورکړ شوي نوم يا بل څه اړونده خوي ونه لري، ناسم دی.

بېلگه: اوبلن د بهېدونکو په ځای. واوړي اوبلنې کېږي، خو اوبه، شپږمې، شيدې نه اوبلنې کېږي، دا بهيږي او له دې امله بهېدونکې دي. دا مو تل په ورځنې ژبه کې لروده، خو بيايي هم اوبلنوو.

دويم: يو نوم يا بل کوم وی او يا د کومې غونډالې ليکل، چې ټوليز نه وي او ټوليز کېدی نه شي، ناسم دی.

بېلگه: ی او ی دا د يوه غږ لپاره، چې په دوه بېلابېلو پېگانو ليکل کېږي، نورو پېگانو ته نه ټوليز کېږي يا نه دی ټوليز شوی. نو دا ،، ی،، بسيا کوي يا همدا شته او دا بله ،، ی،، په پښتو کې نه شته.

دريم: هغه نومونه يا ويونه، چې د ژبلاړې سره په خامخوالي کې راځي. همدا د يوه غږ له پاره دوه پېگانې او يا د سلم لپاره سلن راوړل، هغه د پېداېښت بدلولول دي او ناسم.

څلورم: د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونيز دلایل راوړل کېږي، بايد له خامخوالي خپلواک يا ازاد وي

پنځم: بيا د پورته لنډ: پوهنيز دليل کوم دي؟ هغه دليل، چې له خامخوالي خپلواک يا ازاد وي.

بيا داسې پيل کوو:

يو : سلن نه شته :د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دی .دا د ژبي او شمېرپوهنې له لاري او ټوليز هم نه دی او دا دې هم په ياد وي، چې دا سلنه شلکلن له ۲۰۰۱ څخه ناسمون دی، له دې د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه :اوبلن : دا هم ناسم د بهيدونکو له پاره کارول کيږي .اوبلن يواځې او يواځې د واورو خوي دی او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځايونو کې تر ناسم دی، چې داسې نه وي:

دې لاندې دوه غونډالو ته پسې يادونه وگورۍ. په اند مې دلته دما پرېکړهيا قضاوت هم بايد بدل شي.

لومړۍ اړيکۍ : له جلالکوټ څخه ترکابل پورې.

دويم ترنوی :په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسانو پورې ځاييږي.

درېم د مهال يا يو څه پای : تر نه بجو پورې درځم

بيا : پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دی.

يادونه : د ما په نوي څېړنه کې د ،، تر ،، مختړۍ د نومځاييوي سره د حالت يا څنگه والي په څېر د نوم اوښنوم سره مل راځي، دا په دې پرېپوهېدنه چې د يوه حالت په بڼه راځي او ،، تر ،، کومه خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. يوه بېلگه راوړو:

له ما څخه تر تا پورې. په پورته ،،له ما،، او ،،ترتا،، حالتونه دي، ،، څخه،، او ،، پورې،، اړيکيوونه داسې په نامه پسې ځاييوي دي، چې له امله يې ،، له،، او ،، تر،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. بيا هم دا ،، تر،، يواځې او يواځې د همدې اړيکري ،، پورې،، سره راځي او نور ځايونو کې ناسم دی.

څلور : له،، تر ،، سره پرتله کونه : دا هم سوچېوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي او درېم هم وگورۍ. له بلې خوا ،، تر ،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو ورسره پرتله کونه ناسمه ده.

بېلگه: سپين له زرغون څخه ښکلی دی، خو سپين تر زرغون پورې ښکلی دی، ناسم دي.

سپين و زرغون ته ښکلی دی. سم او سپين تر زرغون..... هم سوچ بوچ ناسم ی.

بیا: ،، تر،، بی له همدې حالت یاڅنگه والي بله پرېپوهېدنه نه لري.

پنځه: ئی: زمونږ په پښتو کې داسې ،، ئی،، ځای نه لري. دا ژبلاړ نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئی،، دې دوه - یا ان و ۱۶ ته هم رسېدلی شي - وي. ټولیز شوی هم نه دی، چې هغه به یې هم ناسم وی.

شپږ: غونډاله -،، سړکال تر ټولو ډېر انګور شوي،،، ناسمه ده .. دا هېڅ نه روښانه کوي او همداسې کومه پرېپوهېدنه نه لري.

که ووايو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري. په ټوله کې سړ کال ډېر انګور شوي دي یا سړکال خورا ډېر انګور شوي دي یا سړ کال د تېرو کلونو سره په پرتله ډېر انګور شوي دي یا سړکال و تېرو کلونو ته ډېر انګور شوي دي.

اوه: ،، تر ډېره بریده یا ... پولي،، او هم یا ،، تر ډېرې کچې،، ناسم دي. ډېر برید یا پوله نه شته، خو له بریده یا پولي ډېر شته.

اته: کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو. د ستاندارد یا معیار، سطحې او سويې له پاره یې کارونه ناسمه ده.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکوینه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

نوره کارونه یې د اړیکوي ده.

نه: منځ یا منځتکی: یواځې د یوه شي یا یوه څه هندسي منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

لس: مخ: په مخ یې دانه ده. چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکوینه دي. مخ - یا مخي ته، دمخه، مخ - یا مخه کې، خو تر مخه سوچېوچ نه شته او همداسې تر مخکې. (که مخ کې یا ښه یې: مخه کې وي، هغه بیا سړی پرې پوهیږي، خو ،، تر،، ورسره بیا هم ناسم دی) دا تر څو ناسم او دا مخکې هم کلیوالي وېښه ده.

یولسم: همداسې څنگ او شا. په دې پوهیږو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنگ او شا موخه ورڅخه نه ده. دا نور نه غزوم.

دا هم ناسم دي:

دولسم: روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وایو ناسم دی. سم یې ناروغتون، روغتون یا روغځی دي. روغځی بلل یې ماته ډېر ښه برېښي. که وخت یې وي یا راغی، نو دا باید بدل شي.

دیارلسم: د کورنیو چارو وزارت ناموخور دی، موخوریې د دننیو چارو وزارت. د کورنیو چارو وزارت هم باید وي.

څوارلسم: بهاند. دا د بهېدونکي یا بهونکي په ځای راغلی. ښه برېښي، خو ناسم به یې ځکه وبولم، چې دا تری پوهېدنې یې باید دوه وي. که دچا د کورنۍ نوم وي، خو هغه یې خپله خوښه، خو په لیکنه او ادبیاتو کې د کارونې لپاره ناسم دی. ژبلار ته دې پوره پاملرنه وي، چې دا تولید کېدی شي یا تولید دی او که څنگه؟.

پنځلسم: همداسې بشپړاند، چې نه پوهېږي، دا بشپړونکی دي او که بشپړېدونکی.

دلته مې یو څو بېلگې راوړې، نور په Ketabton. Com کې، که گران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مینه لري.

یوه یادونه :

دا ما ته یوه بابیزه او بې ارزښته لیکنه اوکوټیونه نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، باید سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنیز مرکزونه لرو. له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وگوري او هر یو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که یو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکټرۍ شهادتنامه واخلې او که نه، نو بیا دې راته د ژبپوهنې ډاکټري راکړي، دا پرې ارزي.

او له ټولو لیکلوسټ خاوندانو هیله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر یوه کار دی او ټول د دې ناسمونو سره گیر دي، د علومو اکاډمي د پښتو څانگې او پوهنتونونو پوهنیز کادرونه دې کار ته راوبولی .

په پای کې دې د یوې یادونې اجازه وي او هغه دا چې: دا پوهنیزه ځاننیزه نه ده، چې په یوه پوهنیزه لیکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي .

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مینه رابولم.

باور وکړی، چې زما ملګري او پېژندګلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه يا بهېدونکو ته اوبلن ووايي او دا، تر،، ناسم وکاروي، ډېر زورېږم. او رښتيا ډېر زورېږم. که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته دا راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي، کوم سم او کوم ناسم دی.

موږ ګره پښتو پوهان او لیکوالان لرو، چې هغوي هر ورو مرو مرسته کولی شي، چې لږ تر لږه ماته زما د لیکنو ناسمون را په ګوته کړي او دا مرسته راسره وکړ، چې تل به مو منندوی یم.

د تاسو د ټولو له سرې سيني ډېره مننه

ګرانو ژبپوهانو! راځی په ګډه یې وڅېړو.

دلته هغه بنسټيزي لیکنبرخي ډېر لنډ:

لومړی: را(در، وړ) څخه(سره، ګره، - کې، - باندې، - پورې، - ته او... نور مې فکر ته نه راځي)

= دویم: له ما سره(څخه، - ګره)، په میز کې، پرمیز باندې، تر تا پورې، وهغه ته. نورو ته یې فکر کولی شو.

د لومړي او دویم له پرتلي څخه لرو: را(در، وړ) = له ما (له تا، له هغه). په میز = وړ، پر تا = در، تر هغه=وړ، و تا = وړ.

له پورته څخه لاس ته راځي: له، په، پر، و، تر، کومې خپلواکې پرېپوهېدنې نه لري او یواځې د نومیزو نومخاینیو سره ګډ یا د هغو دمختر و په څېر حالت یا حالتونه دي.

پوښتنه: دا د الماني سره په پرتله داتیو حالت دی. ایایه پښتو کې هم داتیو حالت دی او که دا هر یو یې ځانله یاڅنگه؟؟

نو اوس داپه دې پرېپوهېدنه چې: دلته دا اړیکویونه دي: سره، څخه، کې، باندې، ته، پورې، نور مې فکر ته نه راځي.

دا اړیکویونه په دې پرېپوهېدنه دي چې پوستپوزېشنونه یا پسېځاینوي دي.

او له انگریزي سره په برتله:

ناسم دي چې: له...څخه (سر، کره)، په... کې، و...ته، تر...پورې او نور سرکومپوزېشنونه دي او هغه د انگریزي from, with, until = څخه، سره، پورې او نه له...څخه، له... سره، تر... پورې. یا له، تر. دا نور تاسو وليکۍ، چې ناسم یې ونه لیکم.

دا د لومړي ځل لپاره داسې لیکنه مې لږ تېروخت غزېدلې څېړلې ده، دا چې سره باوري شو، نو ستاسو لیکنو ته سترګې په لار یم، فکر په کې وکړی.

هیله ده چې اندونه مو ونه سپموی.

کړنډولونه او بدلونونه یې او همداسې ور سره د نومځاینیوو بدلونونه.

یادونه: دلته هم شاید څه تکرار وي، خو کله سړس تکرار ته هم اړ کیږي.

دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړنویونه ټولګیز دي او باید ټولګیز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که څېړل شوې وي، څو ډېر ښه او که نه، نو دایې بنسټیزه لیکنه او پیل دی، چې نوره باید روښانه شی او روښانونه یې یې په گرانو مینه والو لوستونکو او د ریښې خاوندانو باندې وي.

د پښتو په کړنو کې نه دا چې د کړنویونو ښه بدلیر، په پښتو کې د کړنویونو په بېلا بېلو وختونو کې نومځای نیوي هم بدلیري او دا څنگه، په کوم ډول کړنویونو کې او څنگه؟

دا پوښتنې هم باید وڅېړل شي. داسې پیل کوو:

و لاندې ته یادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومی غوښتل له لتاسو سره یې گډ کړم، چې یو له بل سره مو مرسته کړې وي. کېدې شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه او نومونه یې را څخه سم ونه لیکل شو بڅښنه دې وي او تاسو یې سم کړی، چې همدا له اوسه مو د مرستې مننه.

زه به دا ویونه داسې وبولم: دا هم د الماني په مرسته، خو د پښتو ژبلاړ لپاره.

۱ – ناځواکمن کړنوييونه: هغه ويونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره بڼه بدلوي، ناځواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۲ – ځواکمن کړنوييونه: هغه ويونه چې پوره بڼه نه ساتي او په يوه لار بڼه بدلوي، خو ټوله بڼه د ناځواکمن ويونو په څېر نه ساتي، ځواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۳ – بې لار کړنوييونه: هغه ويونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بېلارې کړنوييونه بلل کيږي.

دا ټول وييونه دې گران لوستونکي په ټولگيو د وېشلو وروسته سره ټولگيز وليکي.
بېلگې:

بېلگه و ۱ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېرم، درېري، درېري او نور

روان اوس مهال: درېدلی يم، درېدلی وي، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونکی: وبه درېرم، وبه درېري، وبه درېري او نور

درېدم، درېدي، درېده او نور

بېلگه و ۲ ته: خوړل

اوسمهال: خوړم، خوړي، خوړي.

روان مهال: خوړل مې. خوړل دي، خوړل يې، خوړل مو

اوس تېر مهال: ومې (ودې، ومو، ويې) خوړ، خواره يا خوړل

تېر مهال: خوړلي مې (دي، مو، يې) وو.

راتلونکی: وبه يې خوړم (خوړو، خوړي، خوړی، خوړي).

پوښتنې ته په ځواب کې؟: خوړلې مې (مو، دي، يې) دي (وو).

بېلگه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال: خُم، خې، خو، او نور

اوس مهال: لارم، لارو، لارې، لاری، لاره، لارل، لاره، لارې(لارلې)

روان مهال یا څنگه مهال؟؟؟: اوس تېر مهال: تللم، تللو او همداسې نور.

تېر مهال: تللی وم (وو، وې ... او نور)

راتلونکی مهال: لار به شم. او نور

-؟ تللی به وی.

دا پورته گوره درې ډوله کړنویونه راغلي. داباید ښه روښانه شي، چې داویونه څه بلل کيږي او دا ژبلاريز بدلونونه یې هم باید پوره وڅېړل شي. هغه بنسټ یې دا پورته دی.

په پورنه نومخاینیوو کې موږ ځانیز نومخاینیوي نه دي کارولي یا نه کاريږي او که څنگه؟ د دې ډول نومخاینیو لپاره دڅېړنې او بللو بل ځای شته. هغه ورته وگورئ.

یادونه: دما د پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره لیکنه کې کېدی شي دا نور ډولونه راغلي وي، او که نه، نو ورزیات به یې کړم او تاسو یې هم پوره کولی شئ.

یوه بله ستونځه:

په پښتو ژبلار کې له یوې بلې ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځنې خویویونه داسې انگېرل کيږي، چې گوندې کړنویونه دي، چې له تاسو سره یې گډوم:

موږ خویویونه لرو او پوښتو، چې د دې خویویونو سره یو څه څنگه ابادوو:

خویویونه: سپین، رنگه، ښکلی، جگ، خراب، جوړ، ټیټ.

یوه څه ته خوي ورکړه څنگه کيږي؟

که یو څه غواړې ښکلی کړې، نو دا ښکلي کول دي. خویوی + کول

که یو څه غواړي خراب کړي، نو دا خرابول دي. خويوي + ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژبلاړ برابر. سپين، سپينول، که سپينکول، رنگ کول او که رنگول. ښاپسته او ښاپستول او که ښاپسته کوم، خو ښکلي ښکلي کول، چې ښکلوي ورسره سم نه راځي او کهينه نه برېشي؟ نور دې گران مينوال سره جوړ کړي.

يو نوم او يا شي ته يو خوي ورکول:

په ځنو خويونو پسې ول زياتيري. داپه دې پرېپوهېدنه چې خوي وي + ول

او په ځنو پسې بيا کول ورزياتي، دا په دې پرېپوهېدنه چې: خوي وي + کول

دا ځانگړنې دي او که بايد يوې لار ته سره راوړل شي او ايا دې کې هم يوه لار شته او که توکلي همداسې دي.

رنگ کول

رنگول او رنگ کول.

ښکته کول، پورته کول

ټيټول جگول

دا هم فکر ته راځي، چې گوندې دا به همغه لار وي، چې په ځنو ځايونو کې دا د کول، ک، نه ليکل کيږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولی او مشوره مو غواړم.

له بلې خوا په پورته کې يو توپير په دې کې شته، چې دا لومړی خويوی په ،،،،، پايکيري او دا بل بيا په بېغريزه توري پای مومي. دا دې نو گران ژبمینه وال سره و څېري.

ډاکتر ماخان مېړی شينواری

د افغانستان د علومو اکاډمي او پوهنتونو پښتو څانگو ته په درنښت!

د افغانستان د علومو اکاډمي پښتو څانگې او د افغانستان د پوهنتونونو پښتو پوهنځيو ته له دې پرانستي ليک سره په ډېر درنښت داهيله لرم او د يوه سپينگيري په توگه هيله او سوال ورته کوم، چې:

- که څه مو له لومړي پیل څخه په فکر ښه رانه غله، بیا هم دا یو ځل ولولې، تاسو خو به لږ ترلږه داسې فکر څخه ازاد شئ.

- دا یا په دې ډول لیکنه راته په پښتو کې نوې برېښي، نو له دې امله هم د پام وړ باید وي او

- داسې فکر ونه کړي، چې دامیري یو سرزوزی، یا لیونی او یا سپینگری سړی دی چې د ژبې سره د مسلک له لوري سر او کار نه لري او بیا داسې لیکنې کوي او اوتې بوټي وایي نو دا د وخت تېرول دي او بس.

- ما لږ ترلږه په دې اخرو نږدې پنځلس کلونو شاوخوا په هر اړخیزه توګه د پښتو او په ځانګړې توګه د پښتو د ژبې سره ځان ډېر بوخت ساتلی، نو بیا مې هم هیله ده، چې

- دما دا لیکنه په ژوره توګه وګورئ، لکه د یوه شاګرد لیکنې مو او ناسمونونه یې راته په ګوته کړي او که سمه مو ومیندله، نو هم دا نور بیا ستاسو د استادانو کار دي، چې سمون یې بیا څنګه گوري او څه وړاندیزونه کوي.

لیکنه بیا ستاسو مخ ته ږدم:

په پښتو ژبې لار کې نوې میندني او که....

یادونه: دا چې دا لیکنه مې د پوهنتون او علومو اکاډمي په نامه لیکلې، تکرار به وي، خو ګومان مې دی، که نوي به هم وي، خو بیا هم که تکرار وو، بیا لیدل یې هم کوم زیان نه لري.

پیل یادونه: ژبه پېداېښت دی او څوک په پېداېښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هر ورو به ناسم وي. داپه دې تر څنګ پېوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي پېدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پېداېښت څخه راپېدا څه مې سره شلې یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي..

- هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړئ، د پښتو ژبې لارې د ودې لپاره.

- په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی (تضاد) نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ – م په درې بجو مې خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله، خو د ژبې په هکله مې میندنې (دما پهاد) وکړې، چې له دې امله ورته خوش یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه یې له تاسو سره ګډوم:

لومړۍ: د ماڅوانۍ اند د ځنو اړیکوونو یا که غواړۍ، د ادپوزېشنونو په هکله

دویم: څنګه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینيوي، یا مرستندوي نومځاینيوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې – یواځې پوستپوزېشنونه (پسې ځاینيوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړۍ ته: د ما پخوانۍ اند، چې دا ځنې ګډوله اړیکوونه به ګوندې سنترپوزېشنونه وي:

له...څخه (سره، کره)، په کې، پر...باندې، تر پورې، و ... ته او نور. گومان مې دا هم وو، چې ګوندې پښتو به مخ – پسې – سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم ته: څنګه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره ګډوم.

د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژباړل په مټه یا مرسته دا څنګه والي (پېرونه، حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته یواځې د پوښتنو له لارې.

۱ – نومیز څنګه والی: (څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي څنګه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ - داتیو څنگه والی: ۱ - (له چا؟) ، (له څه؟) ، ب - (وچا؟) ، (وڅه؟) پ - (په چا؟) ، (په څه؟) ، ت - (پرچا؟) ، (پرڅه؟) ، ټ - (ترچا؟) ، (ترڅه؟) او نور.

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنگه ونوموو، یا نومول شوي (که وي) . دې نور کي -گومان مې دی- ستونځي نه شته.

۴ - اکوزاتیو څنگه والی: (چا، څوک، څه)

گورو، چې ۱ - او ۴ - یو ډول پوښتنویونه لري، خو ۱ - د کروني په څنگه والي او ۴ - د پرېکروني یا نه کروني په څنگه والي کي دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لار او په څه کي پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

(سپین) «۱» (له تور) «۲» سره (د تور) «۳» (له کور) «۴» څخه (د ځلمی) «۵» (وکور) «۶» ته لار او (په کوټه) «۷» کي (پرمېز) «۸» باندې (کتاب) «۹» یې د چوکۍ (پرسر) «۱۰» باندې کېښود.

د الماني ژبلار له مخي به «۱» نوميز، «۲»، «۳»، «۴»، «۵»، «۶»، «۷»، «۸» او «۱۰» داتیو، «۳»، «۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړۍ څنگه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبي یو څه ستونځي اوبی کړي وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنگه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرتله له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وايي او که څنگه؟ که دې کي هم هر څنگه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

اوس راځو:

و دريم ته: دا اوس مې ورته پام راگرځېدلی نومځاینيوي.

دا کوم دي؟ دا ،، را، در، ور، دي او ،، مې، دې، يې،، چې د کارونو يې بېلابېل ځايونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ - موږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي يا پوره او که هرڅنگه يې بولي نومځای نيوي لرو:

،، مې، دې، يې،، د دې ،، يې،، نارينه، ښځينه او ډېر هم همداسې دي او د ،، مې، دې ،، لپاره وايو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې دا به د دواړو لپاره وي او که د يوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کيږي

الف ۱ ۱ - که ووايو: کور مې (دې، يې) سپين دی، نو پوهيږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نيوي دي او

الف ۱ ۲ - که ووايو: کتاب مې (دې، يې) واخست، نو دلته دا بيا نوميز حالت دی. دلته بيا د کړونې په څېر رامنځ ته کيږي. هيله ده، چې په دې هکله به هم کران مينه وال مرسته وکړي، زموږ د خبرو لپاره ال ۱ ۱ - غوره دی.

توپير يې: په الف ۱ ۱ - کې د مې، دې ، يې پسې خويوی راځي يا کړنوی پسې نه راځي او په الف ۱ ۲ - پسې بيا کړنوی راځي، چې له دې څخه يې توپير کېدی شي.

الف ۲ - همداسې د داتيو لپاره هم دا لاندې نومځاینيوي لرو:

،، را، در، ور،، چې ډېرگوني يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انگرېزي انډول راوړو او وبه گورو، چې دا هم همغښتي موخوردې.

ب - څنگه والي يا حالتونه، که غواړی پېر.

ب ۱ - د خاوندوالي څنگه والی يا حالت

انگرېزي نومځاينيوې د خاوندوالي لباره

His yours my

المانې.....

Sein dein mein

اندول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومځای نيوو سره. دا اوس اوبليکوس حالت بولو.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومځای نيوي يا ځانيز نومځاينيوې

دما دتا دهغه... او نور (زه زما، ستا نه ليکم، که څه هم په کلي کې يې داسې بولو، ځکه چې ،،د،، د خاوندوالي مورفېم دی او ټوليز دی).

يادونه بنځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

My(mein) house(Haus)

کور مې

دما کور

ب ۲ – د داتيو څنگه والی يا حالت

را - ، در- ، ور - (څخه، سره، کره، باندي، لاندي، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوگرځوو، نو دا پورته اړيکيوونه ټول د داتيو په څنگه والي کې دي، چې په پښتو کې هم سر ورسره خوري.

له ما - ، له تا - له هغه (هغې) - (څخه، سره، کره) او

پر ما - ، -تا- ، - هغه(باندي او پورې)، په ما-، په تا- ، په هغه کې، تر ما-، تر تا- ، تر هغه پورې، و-تا- ، و-ما- ، و هغه ته

(و...) په کندهارۍ گړدود کې په روښانه توگه شته

کور مې، - دې، - يې،

انگرېزي نومخري د داتيو لپاره

him you me

الماي نومخري د لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومخري د داتيو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی(؟) نومخاینیوي د یو او دېرو لپاره هم دي او ټیک همغه د الماني او انگرېزي په څېر د داتيو حالت ښايي او دا لاندې يې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او گومان مې دی، چې داپرېکړه- که راسره ومنل شوه - نوې وي .

څلورم: پښتو ژبه لږ تر لږه د داتيو حالت کې یواځې پسي ځای نیوي، پسي ایکویونه یاپوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

لکه لږ تر لږه زه په ې اند وم، چې

دا له... (څخه، سره...) او همداسې دا په... کې او پر... باندې، تر... پورې او نور سنترپوزېشنونه دي، خو داسې نه دي؟

هغه اړیکویونه چې د را، در، ور سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

نو دا له، په، تر او نور نو بيا کوم ژبني توکي يا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه تربېپوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا يواځې د يوه نومخري سره پرېپوهېدنه لري يا يې په واک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی او له مې، دې، يې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر... ، د داتيو حالت مورفېمونه دي او يا د ما، دتا، دهغه، ... سره يوځای داتيو حالت ورکوي.

بل لامل يې دا دی، چې دا له او نور په را، در، ور کې دننه يا خوندي دي.

يو څو بېلگې:

له ما (-تا، -هغه...) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې در ورسېد. در پورې در ورسېد.

يادونه: که دا سم وي، نو گورو، چې تر مور تل ناسم او زيات کاروو.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي يا لږ تر لږه ما، داچې دا له، په، پر، و، تر نو په الماني او انگرېزي دا سي نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انگېرل:

۱ – له... څخه، يا ځانله له vor; from

۲ – تر يا تر ... (پورې) bis; until

غوندې د ،، را، در، ور،، نومځاينيوو سره او ور څخه نوې روښانه ونه.

سپين په ۱۰ بجو درڅخه را روان شو او په ۱۲ بجو را پورې را ورسېد.

سپين په لسو بجو له تا څخه را روان شو او په ۱۲ بجو ترما پورې را ورسېد.

دا پورته ،، له تا، د ،، در، په ځای او ،، ترما، د ،، را، په ځای دی، نو دا ،، له، پرته له، تا، او ،، تر، پرته له، ما، څخه کومه بله ترې پوهېدنه نه لری، دا په دې پرېپوهېدنه چې بلواک دي، څخه او پورې اړيکيوونه دي. بيا دا ،، له، او ،، تر، اړيکيوونه نه دي، لکه تراوسه پورې مې يا ښايي چې اندل.

۳ - په... کې im, in

۴ - پر.... باندې يا پر auf, of

۵ - و.... ته zu, to

۶ - له .. سره mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو انډول دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

يوه بېلگه: سپين راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسېږي.

شپين له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې درورسېږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راواړول، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ور غي هم شته.

داد څېړلو خونديونه راته پېچلې، خو له ردولو يا مخامخوالي راته ازاده يا خپلواکه برېښي.

بيا لنډ: که ،له، تر، په، پر، ، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د نوميز نومځاينيوو سره د نوميز حالت بدلول خوندي لري، چې دلته يې لاس ته راوړنه، د خاوندوالي او داتيو حالتونو څرگندونه ده، دا په دې تربپوهېدنه، چې بيا: له دوي سره دا حالاتونه بدلېږي.

هيله ده، چې پر دې باندې به يو له بل سره گرمې خبرې ولرو.

يادونه: دا لږ تر لږه رد نه شو، نو بيا به دا ورسره ليکم، چې له تاسو په کې د ردولو څه نه وو يا منل شوی. ستونځې په کې شته، خو د ستونځوبيو لپاره هم په پيداېښت کې پيداېښت لارې ورکړي.

د تاسو د سړي سيني څخه ډېره مننه.

.
.
.

د ولس ژبه، که په پوهنه کې ورځنۍ شوې- پردۍ ژبه؟

موږ په ولس کې- داسې به ووايو چې - له پيداېښته غونډارۍ او غونډوسکه لرو. داروبڼانه کوو، چې داڅه شی دي، لکه د نړۍ د نورو ژبو په لکسيکونو کې چې روښانه شوي دي.

غونډارۍ:

يادونه: شمېر پوهنيز فرمولونه نه راوړو.

په ځمکچپوهنه کې غونډارۍ د غونډارې هواړې او غونډارې تن يا بدن لپاره کارول شوی نوم دی.

- غونډارۍ يوه هواړه لري. گوډونه او کونجن نه لري او ناپاي ډېر اړخونه اړخونه لري(د گرډيو کرښي).

- هغه خپل منځ ټکي ته سيومتريک ده همداسې محورسيومتريک، که محور له منځټکي تېر وي.

- د غونډارې لويه گردۍ هغه هواړه ده، چې د غونډارې له منځټکي تېرېږي. د هغې گردۍ نيمۍ د غونډارې نيمۍ ده او لويه گردۍ غونډارۍ هم نيموي، نو غونډارې نيمۍ يې بولو.

- غونډارۍ د يوه تن په څېر سوچېوچ د غونډوسکي بڼه لري.

- کوچنۍ گردۍ ټولې د غونډالې منځ کې هغه گردۍ دي، چې په غونډارې کې د لويې گردۍ کوچنۍ دی.

- د غونډارې ټوټې يا غونډارې غوڅې شوې ټوټې هغه تنونه دي، چې د وېشني له لارې د لوي او کوچنۍ گردې د ټوټونې منځ کې پرتي دي.

- که د غونډارې ټوټه نيمه غونډارۍ وي، نو سړی د نيمغونډارې غږېږي.

- د غونډارې ډکۍ د هغې د هوا يا فضا منځپانگه پېژندل شوې، هغه چې د غونډارې د پاسهوارې لخوا رابنده ده.

بل غونډارې ته ورته بدن يا تن

غونډوسکه.

غونډوسکه له څرمنې يا له مصنوعي (نه پيداېښتي) موادو څخه يو گرد، په ورسره بلده ډول غونډارېډوله، ايلاستيکي لوب الې يا سپورت الې ده، چې موږ به له رينجاړو جوړوله. د غونډوسکو په څنگ کې د کلکو موادو جوړ لوبغونډاري هم شته، لکه لرگي ياوسپنه او نور.

د پېژند له مخې غونډاري او غونډوسکه ورته ځمککچيز تنونه دي، چې د لوبو بېلا بېل الات هم لري.

په ورسره بلده يا نورماله توگه غونډوسکي له هواډکو پوښونو ډکې وي، چې د پمپولو له لارې د يوه ټاکلي زور لاندې ډکيږي. ځانگړې يې د بېلگې په توگه د هاگي او د گلف غونډوسکي دي.

دموږ موخه:

دموږ د ټولو پوهنيزو څانگو ټول مسلکي يا ريښه اړوند ويونه زيات يې عربي او ځني يې فارسي دي. په دې خبرې نه کړو، چې ولې. د ټولو هغو ويونو، چې هغه په دغو پرديو ژبو کې پيداېښتي شتون ولري، هغه هرو مرو په پښتو کې هم شته دي.

که موږ – لکه په نورو ژبو کې چې شوی- خپل يو نوم يا يو څه څېرو، نو دا سي مخ ته ځو يا بايد لاړ شو، لکه دا د نورو ژبو ويونکي.

موږ به يې دلته يواځې دوه بېلگې راوړي.

اوس مو موخه دا ده، چې دا نو ولې کره وېولو او همداسې په ځمککچپوهنه کې دکري لپاره، چې بېرته همدا غونډوسکه ده يا غونډاري، غونډوسکه يا غونډاري ونه ليکو. نور پوهنيز ويونه هم همداسې. موږ او تاسو خو به هم يو خت کې په لکسېکونونو کې دا خپل ويونه او نومونه داسې په شننيزه توگه روښانه کوو، چې يو شی څه شی دی.

د غونډاري بېلگې: د نسوارو غونډاري، باغکي، دلوبو غونډاري هم شته، چې غورځولکيږي او يوې ټکلي موخې ته د نږدېکېدو سره يې کتونکي څرگنديږي ياروښانه کيو او که غواړئ معلومېږي. همداسې مردکي، چې موږ به غوزان په کټل او يا چورلتي چې له لرگي به جوړه وه.

د غونډوسکي بېلگې: د موږ د هيواد په پېلابېلو ځايونو کې د لوبو لپاره کارولکيږي. په لرگي وهلکيږي، په ديوال يې ولي او نور. موږ به دا له رينجاړو جوړولي، يابنه يې په کور کې به راته ميندو او نورو خپلوانو داسې گردې گنډلي. نورې بېلگې: د پښو غونډوسکه. د واليبال غونډوسکه او همداسې د هاگي او نورې د لوبو غونډوسکي.

ایا موږ هم دا د هاګي او جلف کړې وېولو؟

داپورته تنونه مو چې یاد کړل، دا ټول باید بیاکړه وبلل شي، چې د ولس لپاره دپوهېدنې لپاره به پوره ستونځمن او دلېک کسانو لپاره به پوره نابلد يا ترې تېرېدونکي وي، چې ګوندې داد ژبې غنا ده، خو دا د ژبې په خپلو ویونو ناتوانول دي، چې په پای کې باید له منځه لاړ شي.

خبره په ښه او بد کې نه ده، خبره په اړيینوالي کې ده.

دا به ښه برېښي، که ووايو، چې د غوزانو ګټلو کره؟

د پښو لوبو کره، چې عربي يې کره القدم دی.

یوه غوندوسکه چې د ،، باسکټبال،، لوبه پرې کيږي، د باسکټبال کره وېولو يا کره؟

او همداسې د غوزانګټلو مردکي په ځای د غوزانګټلو کره ووايو يا وليکو او يا د نسوارو کره يا دانوري د لوبو کړې او که څنګه؟

اخری پوښتنه: ولس دې له دې پېداېښت ورکړشو نومونو څخه تېر شي او که دا د ليکلوسټ خاوندان دي، چې تراوسه – په خواشینی باید ووايم – لا دومره ډېر هم نه دي او دا کار هم ورته ساده دی، تېر شي؟

زه په دې اند یم، چې دا راته هرڅه ساده کوي، خو پوهېږم، چې له زده کړو څه څخه تېرېدل هم پوره ستونځمن دي.

که چېرې دا کار - چې باید له ښونځیو پیل شي- کېده نو هرو مرو به پنځه کاله وخت ونیسي، چې په هغو کې دواړه نومونه وکارول شي او بیا نو پښتو نومونه پاتې شي.

ستاسو د سټريکېډو بڅښنه به راته کړی.

.
.
.
.

د ډاکټر ماخان ميري شينواري کتابونو يا وټه کتنه

د ډاکټر ماخان شينواري پوهنيز کارونه، ځانگړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو ليکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپير لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکټر شينواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ريښه کې په پښتو کړي، دا په دې مانا، چې د عربي ويونو په ځای يا يې نوره هم بڼه د مسلکي نومونو انډول پښتو ويونه ليکلي. (دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې يې فزيک هم په پښتو ليکلی، دا په دې مانا، چې پوهنيز او مسلکي ويونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو ليکوالانو د ليکنو د سمون سره سر او کار لری، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو ليکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وايي، چې کړنې يې د ژبلار سره سمې او سم انديزې دي.

که ژبسمون، چې بيا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ويونه د څېړنې لاندې نيولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۱ ۴ – پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۲ ۴ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زياتې ليکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زيات يې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوريزي، چې هلته يې بيا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

د ډاکټر ماخام مېري ليکنې او ژباړې

د ډاکټر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې، چې هغه زياته برخه يې له ketabton.com څخه خواره شوې:

:(Vienna (Austria 1988

لومړۍ:

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K
Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

:(Vienna (Austria 1987

دويم:

لومړۍ-und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation-
Diss . Uni. Wien . Algebren

*دويم- and Aproximation by Polynome in universal Interpolation-
the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras*

لاندې د شميرپوهنې پښتوتول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه، له خوا چاپ شوي دي

:(Bonn (Germany 2000

درېم: د شميرپوهنې ستر کتاب : د شميرپوهنې برسيره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ،
همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوي
ليکنه به يې ځنو ځايونو غزېدلې او ځنې ځايونه ترې لرې شوي دي)

:(Bonn (Germany 2003

څلورم: ځمکچپوهنه (هندسه) ، په سلو، زرو کې شميرنه، د گټې – او کټې د کټې
شميرنه ، د احتمالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتياوې پوره کوي

:(Bonn (Germany 2003

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

:(Bonn (Germany 2003

شمير: د شمير پوهنې انگرېزي - پښتو ډکشنري. (ketabton.com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمير پوهنې الماني - پښتو - او پښتو الماني ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنخيال برابرېون (دا کتاب په دې څانگه کې يو پيل دی، ساده ليکل شوی)
ketabton.com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمير پوهنې فرمولونو ټولگه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمير پوهنه له عربي په پښتو
:(Bonn (Germany 1997

يوولسم: د افغانستان په هکله سپينې خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغي او بيا ابادولو ټولنه،، له خو

يادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شينواري د ،،د افغانستان روغي او بيا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سياسي مجلې هم راوستلي.

ژباړې او نورې ليکنې:

: (Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof

لاندې د برينکمن ليکنې چې له پرينکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د بنوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموينې له پاره گټور دي.

دولسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

ديارلسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دويم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

څوارلسم - شمير پوهنه د بنوونځي لپاره دريم ټوک (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

شپاړسم - احصايه يا ستاتيستيک د بنوونځي لپاره (ketabton.com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتگارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم - اناليزی ۱ (ketabton.com ته پورته شوی)

اتلسم - اناليزي ۲ (ketabton.com ته پورته شوی)

نولسم - کرښيز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

شلم - د شمير پوهنې بنسټونه (ketabton.com ته پورته شوی)

يوېشتم - د فرمولونو ټولگه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه ويشتم - فنکشنل اناليز (ketabton.com ته پورته شوی)

درويشتم - وکتور شميرنه (ketabton.com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرويشتم - له www.grundstudium.info/linearealgebra. څخه: کرښيز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځويشتم - Georg Gutenberg گڼونپوهنه يا د اعدادو تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

زما لیکنی
(Germany) Bonn:

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍ برخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسيره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده‌کونکو لپاره پوره گټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمک‌چپونه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

دېرشم - دېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton.com ته پورته شوی)

یو دېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک (ketabton.com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیرپوهنې گډې وډې لیکنې

څلور دېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکي یې متأسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیگرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیوني یا حلونه یې (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انگریزي پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږ دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انگرېزي ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې (دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي).

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیري.

څلوېښتم- د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپريږي: د گروپونو تيوري (ketabton.com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزيک د برينکمن ليکنه

له پنځم ټولگي څخه تر اووم ټولگي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دويم مسلک فزيک دی، دا ليکني ژباړم. دا هم د دې ليکوال يوه ډېره ښه ليکنه ده، چې -د شميرپوهنې په څير- دلته هم زيات تمرينونه د حل يا اوبيوني سره په کې راغلي او ماته زيات گټور برېښي) او دالاندې د برينکن څخه راژباړلي

يوڅلوېښتم - فزيک لومړۍ برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه څلوېښتم - فزيک دويمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton.com ته پورته شوی)

درېڅلوېښتم - د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شميرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د ښوونځي کتابونو د هر کتاب يوې برخې ناسمونونو ته گوته نيول شوې او ناسمونونه بيا سم شوي هم دي. (ketabton.com ته پورته شوی)

څلورڅلوېښتم - د فزيک کوچنۍ ويونو دکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځه څلوېښتم - پرېپوزېشن يا اړيکويونه. (ketabton.com ته پورته شوی)

شپږڅلوېښتم = ژبسمون (پښتو کې ناسم راننوتي ويونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اووه څلوېښتم - پښتو ژبلار يا گرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته څلوېښتم - ژبسمون (که غواړئ دويم غزېدلي ليکنه) : له پخوانۍ ليکني څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰. (ketabton.com ته پورته شوی)

تازه ليکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله ليکنو په توگه له درې کاله را په ديخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوريږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ويونه څېړل شوي ناسمونونو ته

گوته نیول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چې ژبمینوالو لپاره یې لوسته او گوته یونه اړینه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هیله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې یې وکتلی شی

یو پنځوسم- پښتو ژباړه د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

د ډاکټر ماخان ميري شينواري ژوند ته يوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،ميري،، وو. د رحما بابا لیسې کې نومليکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شينواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو

د نیکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نیا نوم: ارواښاده صبره بي بي

د زېږېدو کال: ډاکټر ماخان شينواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپټمبر په ۱۵ نېټه زېږېدلې دی (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نیټه يې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وايي ۱۳۲۰ ه ک دی)

د زېږېدو ځای: ننګرهار د شينواریو د هسکې مېنې ولسولې په مورگې کلي کې زېږېدلې.

د مورگې غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیډ، گلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځي هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښوونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورگې لومړني ښوونځي، چې دی يې هم د لومړنيو زدکونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولگي پورې له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسې کې له دریم تر ۱۲ ټولگي پورې د خپل ټولگي اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون طب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپټمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تگ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې وينا اړوند مودلینگ کې د الماني يا ښه يې اتریشي ژبې او د ديارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وينا پوهنتون کې نومليکنه، چې د پوره زياتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکټرۍ په اخستلو بريالۍ شو (دا نو پوره ستونځې دي).

له ۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنيو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ د مارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوريت سفارت کې د سفير دندې د شارژد افير (صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سياسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پيدايښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ ز ک دسمبر پورې د رياضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بي کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹۹۷ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان ميړي په ۱۹۷۲ کې له لري د ميرمن ښاپيرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش وينا ته ورغلی.

ده د ميرمن ښاپيرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش وينا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچيان وبخښل، چې څانګه او اباسين نوميرې. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکټره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلې.

ډاکټر شينواري ته د پوهنيزو هلو ځلو له امله ستاينليکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن مېشنيز. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library